

Din Colecția
JOAN C. SAVA

* Braila 19...

MACIADA

POEMĂ EPICĂ

ÎN

OP CÂNTURI

DE

G. BARONZI.

Biblioteca Centrală

Raionului Brăila

35.159 BRILA.

Editura Tipo-Litografiei Universale — G. P. Nicolau.

1890.

4548

I. 15. 28.

Din Căminele mele
JOAN C. SAVA

* Braila 1906. *

DACIADA.

CÂNTUL ÂNTÊIŪ.

XX
Oii se cânt resbelul cel nemuritor
Care-a stins uă țără ș' un întreg popor...
Musă, ce ți ai tronul cununat cu flori
Mai presus de toate mândrele-ți surori,
Te avânt' asupra spiritului meci,
Fă se spui prin versuri tot ce cuget eu.
Lira mea se vibre fă sub mâna ta,
Se i auđ acordul ca se pot cânta,
Asfel ca s'asculte or ce suverani,
Cari țin in mână sceptrul de tirani,
Câte mi de rele și nefericiri
A produs resbelul bieteii omeniri.
Geniū ce din fundul iadului scăpat,
Tronul între omeni și a întemeiat...
Vaete, blesteme, gemete, plânsori,

Pentru el sunt cânturi de privighetori;
Arderea, ruina, jugul cel barbar,
Étă ce 'ncunună tristul său altar!
Crud și fără suflet, cade ca un orb.
Cum pe leșuri cade flămânditul corb;
Sfarămă, sdrobesce sub al său picior,
Uă întregă țeră, un întreg popor.
Pretutindină varsă sânge de martir,
Ș'ar preface lumea într'un cimitir.
Pretutindină cere aur, prade mari
Și supuneră órbe de la tributari.
Nencetat preface carta lumii 'ntregi
Subjugând popóre și servind pe regi.
Pacea, dulcea pace care ne-a promis
Crist uă dinióră, nu l de cât un vis.
Vis è și frăția, vis or care drept
Bietele pópóre de la regi ascept;
Vis și libertatea, și dreptatea chiar
Este uă minciună, un năluc amar.

.
.

Étă că pe 'ntinsa Dunăre sosesc
Flotele romane și se grămădesc
Măndrele bireme cu șoimi și vulturi,
Tóte 'mpavăsate cu mil de figuri;
Largele trireme cu triple lopeți,
Cu mulțimi de funii, cu catarți măreți
Care pórtă deul cel victorios

„De l'astî dei ce bine ómenîi aşcept?...
 „Dar şi ñeul énsè de curènp ivit,
 „Fiã om saũ fiã îndumneðeit,
 „Cine 'l mai cunósce? cine 'l a 'nălţat?
 „Vr'un altar? şi unde? cânp s'a arètat?
 „Ce minuni fãcut'a, ca sè sciũ şi cũ
 „Cã i se cade s'aibã drept de Dumneðeũ?
 „Nu, eũ nu m'oiũ duce unde mè duceam
 „Nu voiũ p'al meũ suflet sãngelei sè'l am;
 „Ea è insuflatã de credinţã ei,
 „Póte-a ei credinţã s'aibã vr'un temeĩ.”
 Astfel dise Volos şi, c'un pas pripit,
 Din ascundètóreaĩ esc repèdit...
 Sórele pe caruĩ roşu de porfir
 Presãra cu aur cerul de safir;
 Volos işi preumblã ochiĩ retãciĩ
 Pe câmpia albã de nemeĩ stropiĩ
 Cu schinteĩ ce steoa ñileĩ le cernea
 În mărètai cale ce o strebãtea,
 El apucã érã, dus d'un braçiũ fatal,
 Calea retãcitã ce nu i da de mal,
 Unde sè se ducã dacã n'are cum?
 Când nu se zãresce urma unui drum?
 Dar atunci d'ua datã ochiĩ-l se repun
 Pe uã dèrã lungã trasã din ajun;
 Urme pe copitã a doi cai fugènd,
 Ş'unul lèngã altul d'amboiş mergènd;
 Fãrã 'ntãrðiere Volos se 'ndreptã

E uă catacombă, un fel de mormânt,
 Nevădut de sôre, trist și 'ntunecos,
 Unde și are templul Mitras, Făt-frumos.
 Mii de stilpi formăsă sute de portici
 Înverziți de muschiul timpilor antici,
 Bolte ce și perdură vechile culori
 D'ale umezelei mucedă sudorii...
 Într' aceste locuri s'afllă așezați
 Zeii cei de frunte și mai adorați:
 Mitras și Cupalo, Dochia, Perun,
 Lado, al iubirii zeul cel nebun,
 Striba și Semarghe, cari șed în cer,
 Și Prohivist ce și are tronul în eter.
 Toți și aveaū în templu statuele lor
 Stând pe pedestale într'un semi-cor.
 Decebal în templu amărit intră,
 Corul de vestale îl impresură;
 Tôte fete june, flori de sub pământ,
 Încă neatinse de al lumii vânt,
 Ele sunt în albe, capul lor bălaiū
 Pôrta p'uă maramă frunze de hârmaiū.
 Corul ingenuchia lêngă Decebal,
 Și împreună cântă imnul marțial.
 Preotul lui Mitras c'un toiag armat,
 Alb ca mēda-érnă, putrigaiū uscat,
 Barba lui albită d'al vechimii ger
 Pare-un stég de pace între el și cer;
 Chipul său è palid, ênsé luminos,

Ca d'un deŭ ce-apare între ómenŭ jos,
Întristat spre rege vine șovăit

Și c'un glas sinistru astfel l a vorbŭt:

„Urletul lupóicei codrii a pėtruns,

„Și l'ast urlet lupul dróia aŭ respuns.

„Printre norŭ se vede încrunțat Perun,

„Augurŭl astă-đŭ veste triste spun.

„Lupta va fi mare între doi luptași

„Furioși, scibatici, aprigŭ și zăcași.

„Plėcă, Decebale, cu oștirea ta,

„Mergŭ sė ți aperi țera și nu pregeta.“

Decebal simțŭndu-șŭ sufletul pėtruns

De aceste vorbe, astfel a respuns:

„Curgă dar' șiróie sângele cel viŭ,

„Facă-se-astă țeră un întins pustiŭ,

„Tótă gintea dacă cu al ei pămėnt

„Schimbă-se d'ună dată într'un trist mormėnt,

„Sė ne pėră tóte vetrele pe loc,

„Mistuite 'n flacări, nimicite 'n foc,

„Sė remăia fumul caselor pustii,

„Vaetele-amare ale celor viŭ

„Cu veninul morții le vom ineca,

„Dar nici sclavi la Roma nu ne vom plėca.“

Dup' aceste vorbe, fetele în cor

Fac sė tunc templul de blestemul lor...

„Arđă-li-s'ar ochii prin mâini de femei,

„Nėgră sė se facă dioa pentru ei!“

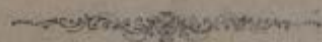
Decebal în urmă a încălicat

Și clipiș spre țermul Dunării-a plecat...
 Pe cel mal deacindea marele Traian
 Sta p' uă stâncă verde 'nalt ca un Titan;
 Pe cest mal de dincóce mândrul Decebal
 Sta p' uă stâncă négră ca p' un pedestal.
 'Nalți ca doē turnuri amēdoī păreaū,
 Frunțile lor nori le incununaū;
 Ca dintr' un lucéfēr mai strelucitor,
 Se vērsa lumina imprejurul lor,
 Dar ca doī selbatici furioși ereți,
 Ochi lor adesea și asvērleaū săgeți.
 Dunărea sub dēnșii tristă spumega,
 Vēntul peste valuri sprinten alerga,
 Căci in depărtare Tibrul cel feros
 Se umfla c' un muget greū și fioros.
 Printre stânci ripóse turburele val
 Se spărgea in spume, imbrâncit de mal.
 Acuila superbă de pe Capitol
 Găuta un spațiū din colo de pol...
 Pēnē unde ochiul vēdu și întindea,
 Mândrele ei flamuri Roma și destindea.
 Ici era uă cētă dēsă de voinici
 Ce 'nvēțară funda la Ciro-Fenici;
 Fiī din Baleare, ageri funditori,
 Chiar și cei mai aprigi dintre luptători;
 Ici pretoriani, colo ferendari;
 Din colo tribunii cei legionari,
 Dincóci semiferii ce prin interval

Purtă sus stindardul cel imperial.
 Ca un tunet glasul Dacului tuna,
 Ca un mizerere valea resuna;
 Dar Traian pe stâncăi sta neturburat.
 Aspru ca Destinul care l'a armat.
 Decebal închină ȝeilor sei Lari
 Spada cu mânerul de mărăgăritari.
 Și 'ntorcându-și fața cruntă spre Traian,
 Dăse aste vorbe marelui Roman;
 „Ce auzi, Traiane! ce vezi ore ești!
 „Vii s'aduci robia în coprinsul meu?
 „Dacă ești un Cesar, cum te și numești,
 „Dar nu ți las ești țera s'o batjocoresci,
 „Țera mea e tare și poporul ei
 „E creșut în Roma ca popor de smel.
 „Voi ce 'n totă lumea sunteți mari și tari,
 „Nu uitați că mi sunteți mie tributari.
 „Revărsați falange, cete, legiuni,
 „Cari vin să și cate mărtea ca nebuni,
 „Umbleți-ne țera din mal până 'n mal,
 „Nu se 'nfrișoșească mândrul Decebal.
 „Dacul cel din urmă de voi rămănea,
 „Eu voi ști și ș'atuncia s'apăr țera mea.
 „Nu ești tu Romanul cel d'antăiu ce vii,
 „Și nici cel din urmă poate n'a să fii,
 „Din al căror sânge setea și potolesc,
 „Corbi cel selbatiei ce vă urmăresc,
 „Dacia e mare, și pământul ei

- „E pământ de aur locuit de dei,
 „Plin de munți cu codri deși și inodați
 „Cari 'nfruntă norii de peste Carpați.
 „De la marea-Négră pînă 'n Tisa sus,
 „Sórele cel dacic încă n'a apus...
 „Ce vreți voi s'aduceți pe pământul dac?
 „Datinele vóstre noă nu ne plac;
 „Chiar și dei nostri sunt streini de voi,
 „Ei vor fi venetici mâine între noi;
 „Dei cel venetici sunt tirani cumpliți,
 „Ei aú se ne pórte ca pe cuceriti;
 „Aú se strice în țeră și tradițiuni
 „Ș'or ce moscenirăm bun de la strebuni.
 „Ce ne mai aduceți, dacă vreți să mi spuți?
 „Vitejia nóstră! am viteji destui:
 „Tot senatul Romei cu alți doi cesari
 „S'aú putut convinge cât am fost de tari,
 „Ne aduceți ore ale vóstre arti?
 „Credeti cu acésta se ne faceți marti!
 „Cari sunt acele mari înaintări?
 „Circurile vóstre? tristele serbări,
 „Unde sclavul este mai inferior
 „De cât cea din urmă-vită din obor,
 „Căci se dă de pradă, dacă nu mă 'ncl,
 „Leilor selbatici d'un popor mișel!
 „Ce ne mai aduceți? lux de curtesani?
 „Falnice banchete de patriciani,
 „Unde se ica 'n trecét ómenii avuți

„Care să mănince mai mulți capi de struți;
 „Unde chiar femea unui avocat
 „Cere de la soțului băi de matostat!
 „Ș'alta vrând să aibă părul ei bălaiu,
 „Pune ca să tundă fetele din plaiu?
 „Ce ne mai aduceți? plévă de iloți,
 „Să mi corciți poporul cu acești netoți?
 „Asti venetici lacomi ce la voi nu 'ncap
 „Aū să ne aducă fometea pe cap;
 „Aū să strice 'n țeră datinele ei,
 „Și să ne alunge chiar din bordei.
 „Du-te dar' d'aicea, surda stărnesci,
 „Că nu ți las eu țera s'o batjocoresci.”
 Astfel dise mândrul rege Decebal
 Celui ce 'ntre cesari nu avea rival.
 Dacul cel eroic, de trufă plin
 Nu voia să și plece capul la strein,
 Fiă chiar acela sânge de Roman,
 Fiă chiar un cesar mare ca Traian.
 Dar a fost să fiă cea ce-fu scris,
 Dacia se stinse ca într'un abis,
 Dar se stinse-atuncia când n'a mai ramas
 P'urmelei de sânge nici un singur pas.
 Facă dar' streinii cum făcu Traian,
 Num'atunci vor stinge numele roman,
 Num'atunci streinii să triumfe pot
 Când întreg poporul va peri de tot.

CÂNTUL AL DOILEA.

Nóptea se 'ntorsese plină de flori,
Luna frigurosă s'ascundea în nori;
În Sarmisgetusa totul è pustiū,
Nu se mai zăresce urmă de om viu.
Totul è tăcere, aerul è greū
E ceva într'ênsul cobitor de rău.
Sus pe cerul rece nu è nici uă stea,
Jos nici uă lumină nu se mai vedea,
De cât numa'r templu șovăia 'ntr'un far
Flacăra mări stinsă pe un mut altar,
Spre lumina asta 'nainta sfios,
Cu pași iuți un ténér, dar c'un mers fricos,
Sè nu 'l vadă nimen. El se duse drept
Către templul sacru unde îl ascept
Doi ochi cari singuri au ramas senini
Sub ast cer de cétă, p'ast pământ de spină,
Ea era Andrada, crin abia născut
Într' uă primăvară, dintr'un lin sărut
Ce 'l schimbă uă rosă c'un gingaș zefir

În misterul unui lăgăn de portir...

Când veni spre dânsa mândrul Oroval,
 Dîse dalba fiică a lui Decebal:

„O tu sôre dulce care strelucesci
 „Maî presus de tôte stelele lumesci;
 „O tu blând zefire care mă risgii
 „Cu a ta privire, care mă mingii
 „Cu suflarea-ți dulce când mă stringi la pept,
 „Tu pe care nôtea ochii-mi te ascept
 „Lăcrămând cu roua p'ale vieței florî
 „Ș'adormind nă clipă numai despre dîori,
 „Cugetând la tine și l'amorul meû,
 „Asfel că și nôtea mă visez mereû
 „Că sint lêngă tine, améndoî cîntând
 „Ș'améndoî în cerul viselor săltând.
 „Spune-mi tu ce sôrte a incununat
 „Ast resboiû în care Roma ne-a 'ncurcat?
 „Cine è invinsul? cine 'nvingetor?
 „Ađi Perum cu cine s'afă priitor?
 „Vai! lupóica,“ dîse,, cobe pentru noi,
 „Sfășîă cu sete ale nôstre oi!
 „De departe Tibrul urlă nencetat,
 „Dunărea și revarsă valul turburat;
 „Mitras, chiar și dânsul a incremenit,
 „Și 'nsiși Lariî nostri ađi ne-aû părăsit.
 „Cetele romane țera ne-aû coprins,
 „Ș'astă-đi lêngă Tapis tabăr'am întins.
 „Sus Perun și Martiû lăncile și ascut;

„Cine va învinge, încă nuî sciut;
 „Preoții, din sborul corbilor descânt,
 „Decebal prevede că va fi înfrânt,
 „Dar el nu se lasă, luptă ca turbat,
 „Mărte pentru mărte! strigă nencetăt.
 „Austrul, Munténul, Crivēțul geros
 „Și cu Sărăcilă cel răutacios
 „Vin de pretutindini, stol spăimântător,
 „Dunării s'aducă ajutorul lor...
 „Lupta tot urmăse crâncenă cu foc,
 „Sângele ca riul curge 'n or ce loc;
 „Leșuri peste leșuri în țerină zae,
 „Par'că i țera morții ați pământul dac,
 „Nu e cum e haita lupilor turbați
 „Cari dau năvală, orbi și insetați,
 „Într'ua biată turmă de plâpânde oi,
 „Nu par nici a ómeni cei din ast resboi,
 „Ci mai mult a tigri ce se bat cu lei,
 „Toți turbând se și verse sângele între ei...
 „Pe d'asupra astor tabere prin nori,
 „Se streved ai Morții ingeri destructori,
 „Mănuind în aer spadele de foc,
 „Lâncile—ascuțite unse cu potroc.
 „Pretutindini ochiul mai adese ori
 „Vede tot sinistre pline de fiori;
 „Sate fumegânde, sute de cetăți
 „Resturnate 'n pulberi, triste maestați,
 „Astă-ți risipite, prefecute 'n scrum

„Și nălțând în aer stégul lor de fum.
 „Templuri sfărămate, deii profanați
 „P'ale lor altare zace desfigurați.
 „Mil și mil victime glótele rărind,
 „Unele sunt mórte, altele murind,
 „Unele tărându-se corpul sângerat
 „Către cei ce viața încă nu și au dat...
 „La blestem blestemul aspru răspunea,
 „Ochiul l'astă jale rece se 'nchidea.
 „Mut è or ce suflet și nesimțitor,
 „Mută îndurarea zace 'n peptul lor;
 „Numai brațul singur, când se află—armat,
 „Pentru' nă rană, mórtea, dă neincetat.
 „Și când aste brațe înălțau spre cer,
 „C'nă turbare cruntă, nemblânditul fer,
 „Uă falangă 'ntrégă se 'nfrângea atunci
 „Și cădea cum cade érba de pe lunci
 „Ce-ar tăia-o cósă unui uriaș
 „Cu un braț selbatic ca de ucigaș...
 „Decebal călare p'un jerpan cumplit
 „Nu și mai desclescésă brațul oțelit,
 „De p'al spadei sale sângeros tăiș
 „Ce restórnă cete de Romani clipiș.
 „De trei ori Cesarul stete imobil
 „Întrebând custodii sacrului ancil,
 „El răspund:—„Augurii nu spun inapoî,
 „Cesare, 'nainte! deii sunt cu noi!“
 „Asfel fu răspunsul ce primi Traian,

„Dar el, plin de tactul unui veteran,
 „Spre ostași întorce ochiu 'ntrebător,
 „Spre răspuns ei 'nalță flamurile lor...
 „Lupta reîncepe prin încăerări,
 „Văile resună de amenințări,
 „Și de mii blesteme ce se audeau
 „De la cei ce n' șanțuri injunghiați cădeau...
 „Mulți ostași din câmpul lui Traian răniți,
 „Nu aveau să și lege membrii lor ciunțiți,
 „Asfel că Cesarul, chiar în vedul meu,
 „Sfășia uă parte din vestmântul său,
 „Singura sa haină ce o mai avea,
 „Ș' o dădu să și lege ranele cu ea.
 „Am vădut adesea unele femei
 „Cum tratau Romaniți câți cădeau din ei
 „Robi în mână noastră; ele îi legau
 „Și c'ua torță 'n flacări ochii le ardeau...
 „Ură nempăcată, nemblândit destin,
 „Care ne desparte d'or ce nēm strein.
 „Dar această ură ce ne-a despărțit,
 „Cu a noastră viață ați s'a mistuit,
 „Ca un foc ce zace sub păiș aprins.
 „Ș' arde tot păișul care 'l a coprins...“
 Și Andrada disc: „Suntem dar' robiți?
 „De cetatea Romei suntem cuceriți?
 „Nici uă invoelă între ei și noi?
 „Nici uă invoelă dup' acest resbol?
 „Lariți nostri ore nu mai pot nimic!

- „Mitras, chiar și dânsul è un deũ pré mic,
 „Care nu cutésã a mãi resbuna,
 „Un popor ce cultul lui și il inchina?
 „Dar al meũ părinte unde s'a retras?
 „Daca numai singur dânsul mĩ a remas,
 „Daca 'n vre un cõdru nu s'a retãcit,
 „Daca nu l din țerã póte fugãrit,
 „Voiũ sã merg la dânsul, fiã și 'n resbel,
 „Dar sã mor alãturi aș voi cu el...“
 — „Tu sã fugi din templu și sã 'l pãrãresci!
 „Sã atragi urgia Larilor voesci!“
 — „Dacã țera nãstrã va peri, apoi
 „Ducã-se și deii cum ne ducem noi!...
 „Dar ia stãi ș'ascultã visul ce-am visat?
 „Vis ce pênã 'n suflet m'a înfiorat.
 „Se făcea cã 'n locul unde stã Traian,
 „Mẽ vëdui urmatã d'un pretorian,
 „Ce umbla cu arcul a mẽ nemeri,
 „Par' c'avea in cuget a mẽ omori,
 „Eũ fugeam perdutã inaintea lui,
 „Când d'nã dat' aprópe de un dël vëdui
 „Gura unei pesceri ea un adëpost;
 „Nu sciũ altã datã ca sã mãi fi fost,
 „Dar intrând, ce lucru ochii-mĩ aũ vëdut!
 „Ca un junc, Mitras stãnd mĩ a apãrut
 „C'un genuchiũ p'un taur d'al sãu braçiũ junghiat,
 „Șërpele lingẽndui sãngele vërsat,
 „Cãinele pe taur furios cãdẽnd,

„Doi inși față 'n față nemișcați ședînd.
 „Deule mărețe! eu strigaî atunci,
 „Dacia se sbate in cumplite munci,
 „Și cu toate astea cultul ei ți a dat,
 „Sute de altare ea ți a înălțat,
 „Deule mărețe, fiî îndurător,
 „Nu lăsa să pără un întreg popor
 „Pentru lăcomia unor ômeni rei
 „Ce ne pradă țera și pe fiî ei!
 „Vitele din sate ei ni le-aû răpit,
 „Vetrele 'n pustiă ni le-aû risipit,
 „De toți frații nostri țera ne-aû secăt,
 „Și ca domni intr'ênsa aû descălicat.
 „Limba părintescă noi o vom uita,
 „Și streinul nume Dacii vor purta;
 „Chiar și legea noastră ei ne vor sminti,
 „Și pe deii nostri nu îi vor scuti;
 „Datinele nôstre vor peri în vînt,
 „Tot ce-avem, ce suntem va căde 'n mormînt,
 „Deule mărețe, vino 'ntr'ajutor
 „La nefericitul Daciei popor!“
 „Lado și Cupalo ce de față staû,
 „La aceste vorbe amîndoi ostaû;
 „Dar nici uă mișcare nimen nu făcea,
 „Unul ca și altul fără pês tăcea...
 „Cînd un glas d'uă dată s'auî din nori,
 „Mi 'l aduc aminte și mă ieau fiorî.
 „Glasul dise astfel: — „Tremurați, tiranî!

„Cadă de pe tronuri or ce suverani!
 „Vē 'nchinați cu fruntea la pământ, cesari,
 „Farisei și vameși și voi cărturari!
 „Dei de bronz, de pétră, de lut sau de os,
 „Vē zdrobiți 'naintea lui Isus Christos,
 „Cel trimis de tatăl, regele ceresc
 „Că se mântuiescă némul omenesc!“
 — „Aste vorbe dîse glasul, ș'a tăcut,
 „Dar în urmă étă ce am mai vëdut:
 „Zamolxis, Cupalo, Lado și Prohivist,
 „Resturnați de sânta mână a lui Christ...
 „Intr' uă clipă cerul s'a întunecat,
 „Par' că și pământul s'a cutremurat,
 „Un rîu și întorsese cursul înapoi,
 „Norii fac să curgă foc în loc de ploa,
 „Morții din morminte toți aū tresărit,
 „Intr'a nopții umbră sórele-a perit;
 „Un lucéfér mândru strelucea 'n eter,
 „Revêrsând d' uă dată pe pământ și cer
 „Rađele de aur, flacări de rubin...
 „Astui viū lucéfér ómenii se 'nchin,
 „Păserile-l cîntă când se scólă 'n dior,
 „Florife 'l desmêrdă cu mirosul lor“
 „Tot visând, d' uă dată par' c' am aūdit
 „Pe pretorianul ce rîdea cumplit
 „Un ris ca de tunet, și m' am deșteptat...
 „Ce să fiă óre visul ce-am visat?
 „Simț ș' acum că mî bate inima în pept,

„Pleopa-mi stă deschisă, ochiul meu deștept,
 „Somnul mi 'l alungă, de și 'l chem mereu
 „Să aline spaima sufletului meu...
 — „Oștile streine cari ne-aū sosit,
 Duse el, „mai multe vorbe-aū respândit,—
 „Spun că 'n Iudea, cei ce cred că știu,
 „Dintr' uă fată sântă s'a născut un fiu.
 „Mai de mult, se ȑice, că i venit din cer,
 „Nu voiū a pētrunde în acest mister,
 „Fiū de om el fiă, saū chiar fiū divin,
 „Cum il cred aceia ce i se inchin,
 „Dar invēșamentul cel mântuitor
 „Și morala astui noū legiuitor
 „N'aū alt scop în tōte santele lui legi,
 „De cāt fericirea omenirii 'ntregi.
 „S'astă omenire care a purtat
 „Fērele robiei, care a 'ndurat
 „Împilarea crudă, jugul cel barbar,
 „Starea înjosită cea de proletar,
 „A creȑut și crede și acum mereu
 „C'ast destin le vine de la Dumnezeu.
 „Ōmenii sunt turme, regiū sunt păstorī,
 „Muncă, aur, sânge, lor le sunt datorī.
 „Dar Mântuitorul lumii s'a născut,
 „Și lumina 'ndată prin el s'a făcut,
 „El a ȑis: „Toȑi fiū omului sunt fraȑi,
 „El n'aū sē mai fiă robī și impilaȑi;
 „Cei ce-aū plâns uă dată, se vor bucura,

„Cei flămânzi de pâine se vor sătura;
 „Cei ce nu au scaun între fericiți,
 „Cei gonți de sortă, cei desmosceniți,
 „Vor găsi 'ntre omeni suflete cu dor
 „Să compătimescă cu ursita lor...
 „Astea ș' alte multe îmbunătățiri
 „Legea lui promite bieteii omenirii.“
 Și Andrada plină d'un avânt pios,
 Se sculă și dîse cu un glas duios:
 — „Pe lumina zilei care s'a ivit,
 „Pe ast sôre mândra care-a resărit,
 „Jur, ș' aci de față mă mărturisesc
 „Că voi în crede 'n legea astui fiu ceresc!
 „Sînt creștină!“ — „Fiă, dîse Oroval
 „Cu entuziasmul cel mai natural;
 „Adî nu ne mai temem de nici un tiran
 „Un creștin nu pòrtă jugul cel roman!“...
 De uă dată risul unui trecător
 Întrerupse șirul convorbirii lor.
 Inima Andradei i sări în pept,
 Când vedu aievea ochiul ei deștept
 Pe pretoriannul care l'a visat
 Și la risul căruî ea s'a deșteptat.
 „Un Roman aicea! dîse Oroval,
 „Pe când încă 'n viață s'afă Decebal,
 „Pe când în piciore stă regescuî tron!
 „Fără îndoelă, el è un spion.
 „Dar eu pot uă armă, am s'o cerc, ș' apoi

„Mórtea va alege între améndoî...”

Şi dicénd acéstă, paloşul a tras

Şi spre adversarul 'naintă c'un pas.

Dênsul se opresce, scóte spada sa,

Ş'unul ş'altul cêrcă sângele-a şi vêrsa.

Seménaû doi tigri cari se luptaû

Pentr' uă biată pradă ce şi o disputaû,

Este brav Romanul şi cutezător,

Dar şi Dacul este ager luptător,

Şi îndemânatic; étă-mi 'l fugind,

Şi 'ntr' uă clipă érá 'l resăřind

Când în drépta, 'n stânga şi când pe din dos,

Ş'une-orî têrêndu-şi umerii pe jos.

Lupta lor ţinuse pêne în amurg,

Ranele de sânge una 'ntr' alta curg,

Şi cu tóte astea ei mereû se bat,

Se impung, se taiă p' unde n' aû tăiat,

Se îmbrâncesc în şanturi şi adesea şi pun

Pedice 'n picióre cari nu' i repun.

Dar atâta sânge ce' l aû fost perdut

Le a secat puterea şi n' aû maû ţinut,

Améndoî cad lanceđi géfiind sdrobiţi,

Fără semn de viaţă, măi nensufleţiţi,

Dar Andrada—atuncia, suflet simţitor,

Vine să le-aducă mână d' ajutor...

De uă dată 'n templu s' auđi trosnind,

Şi în urmă glasuri de femeî şoptind...

„Stins é focul sacru, flacăraî acum

„Et' o prefăcută într' un negru fum!

„Ce 'nsemnă asta ce s' a întâmplat?“

Preotul cel mare întrebă mirat

Corul de vestale ce 'l impresura.

„Cine cu 'ngrijirea focului era

„De se stinse astfel? Spuneți.“ — „Eu am fost“

A răspuns Andrada. — „Tu, de l' al tână post

„Ai lipsit! Dar ce fel! ai putut uita

„Sărtea cea cumplită ce te ascepta!

„Corpul tău în flacări va fi ars de viu.“

— „M' am făcut creștină, și nu voi să știu

„D' ai tei de ce lasă țara noastră 'n chin

„A peri 'n durerea jugului strein;

„Deci, în deii vostri ați nu mai creș eu,

„Creș în legea nouă și 'ntr' un Dumnezeu,

„Într' a sa ființă, într' al său cuvânt

„Care ne promite pacea pe pământ,

„Libertatea, darul cel dumnezeesc,

„Și egalitatea, dreptul omenesc,

„Vechii deii ai vostri ați s' au deochiat,

„Dumnezeu è unul cel adevărat!...“

Preotul cel mare se creșu 'ntr' un vis,

Neputând pricepe cea ce i fu dis...

„E neleginire cea ce ai făcut!“

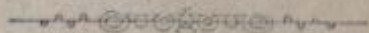
Tremurând el dișe peste un minut.

„Mintea ta nebună a alunecat

„Pe nă cale strâmbă, și te a aruncat

„În mijlocul mării ca un fulgusor

- „Îmbrâncit **de** valuri cari 'l impresor.
„Nici uă mântuire să găsești nu poți,
„E nestremutată legea pentru toți.
„Decebal, el însuș, te va judeca;
„Fac' a lui dreptate cum se v'a pleca;
„După ce m'oiu plânge l'ast judecător,
„Său tu vei fi arsă, or că am să mor.”

CÂNTUL AL TREILEA.

Cerna timpuriă vëlul și a întins,
Crivêțul se jôcă peste câmpul nins;
Ciocile flămânde croncăneau prin nori,
Dioa ajunsese pe la cântători,
Când pe uă câmpiă plină de scaeți,
Un bătrân și alese calea prin nămeți
Tropăind p' uă ronță trist și gârbovit
Cu un aer capiû și trebăluit;
El è al lui Mitras preot credincios
Și purta cu fală numele Volos,
De trei zile umblă boncănind de ger,
Astă cale lungă i părea mister,
Căci orașul Tapis unde se 'ndrepta,
Când s'ajungă 'ntr'ênsul, el se depărta.
Asfel de trei zile bate retăcit
Câmpul fără margini și nelocuit,
Ce se 'ntimplă! Tapis pare a fi ras
Nici un stilp de casă nu i a mai ramas
Și nici cea mai mică urmă de om viu,

De cât nă întinsă vraşte, — un pustiū.
 Cine s'î arate urma unui drum?
 Nicăiri nu vede nici un semn de fum.
 Toți locuitorii țerei sunt periți?
 Ei fugiră ore? sau au fost robiți?
 Cugetând tot astfel, preotul mergea,
 Rónța lui stătută gútul și il lungea,
 Și cu limba spumă, scósă de un cot,
 Apleca pe peptul degeratui bot.
 Ea era uă épă d'opt-spre-dece ani,
 Poiū de giol făcută de pe la Romani,
 Astă-đi ajunsese suiă ca un stêrv,
 Cu urechia stângă scos răboj in vêrv,
 Drépta cam ciumpănă, și cu șoldul drept
 Puchistrat cu negru, despanziă 'n pept;
 Cóna inșpicată cu fire-alburii,
 Cu spinarea plină d'albe picurii,
 Ea fusese négră de jos până sus,
 Dar acuma pèrui devenise rus.
 Ê'to de uă dată se opresce 'n loc,
 Și ciulind urechia din ochi scóte foc;
 Cu privirea țintă sforăe din nări
 Urmecând in spațiul ninsurósei zări...
 Urma unei fiare i s'a nălucit...
 Dintr'ua vale-adîncă despre resărit.
 S'auđea un urlet ca de lupi turbați
 Ce păreaū că s'afă încă depărtati,
 Dar in cea din urmă, mult nici că trecu,

Când acel trist urlot pare că tăcu,
 Preotul și urmărea calea ca înteu,
 Cale fără margini, fără căpătuiu,
 Dar acuma lupii cari 'l urmăreau
 Etă 'i fără veste că în urmăi dau...
 De și pus pe fugă spăimântatul cal,
 Fiarele s'apropiă repezi ca un val.
 Droia cea spurcată s'auzea acum
 Cântănuindu-și dinții și scurtând din drum.
 Rónța, de stătută, cade gîfînd,
 Volos părăsind' o o privi cu jînd
 Ș' o tuli da fuga spăimântat, perdut,
 Lupii i mîncară calu 'ntr'un minut;
 Dar el fuge, fuge; când, într'un târziu,
 Cade de uă dată într'un șirimpiu—
 Un grînar ce s'afă sub pămînt pitit,
 De nemeții ernei plin și 'ntroenit—
 Lupii ănsă cari urmai au perdut,
 Pelea astei prade nu și o mai disput.
 Preotul, de frica fiarelor pîtruns,
 Caută să afle vre un loc ascuns
 Ca s'adepostescă corpu obosit,
 Sufletu de spaimă încă amețit,
 Dar treptat începe frica a 'l lăsa,
 Și 'nchișîndu-și ochii fără voia sa,
 Și amintesce totul ce s'a petrecut
 Și un gemet scos peptui abătut
 Rechemînd în mintei tristele 'ntimplări

Și nesiguranța crudei sale stări...
 Ce scop avusese calea ce făcea?
 Câtă va mai face? unde se ducea
 Tânăra Andradă i se 'nfăcișa
 Mândră și frumósă înaintea sa...
 El adórme astfel trist și mărturit
 De al remușcării chin neadormit;
 Și Andrada érá parc pe un nor
 Roșu ca rubinul și strevădător;
 Tótă ca un abur pare că era;
 Cóma ei bălăiă se desfășura
 Mândră p'ai ei umeri albi ca nisce crini—
 Doé aripí d'aur ca de cerubini—
 Cartea lumii 'n mânaí dréptă ea ținea
 Și c'un glas angelic astfel o citea:
 „Dintr'un chaos negru, din necunoscut
 „Fu creată, lumea de la început.
 „Omul, uă ființă străină de fel,
 „Mai puțin în urmă se născu și el,
 „Înger ce se crede alungat din cer,
 „Geniú ce strebate lumile 'n eter,
 „Verme ce tèresce corpul său plăpând
 „Sățios de tóte și mereú flămând;
 „Têrêtor, cu dreptul unui semi-deú
 „Care și iea din tină sboru 'n apogeu;
 „Suflet făr' astêmpăr, spirit schimbător,
 „Când tiran selbatic, când lingușitor;
 „Are uă voință, mai adese rea,

„Dar mai nici uă dată n'a sciut ce vrea;
 „Când trufaş la culme, când spion saū sbir,
 „Vietuind in viciū şi murind martir,
 „El şi înalţ' adese tronul aurit
 „Peste miū popóre ce le-a cucerit,
 „Dar avu instinctul încă mai de mult,
 „S'aibă uă credinţă, un altar, un cult,
 „Un Olimp cu deī incarnaţi ca el,
 „Un fetiş un Apis, un cap de viţel,
 „Ca să se inchine inaintea lor
 „In momente gre'e de nevoi, de dor;
 „Şi când sórtea aspră il va delăsa,
 „De l'astī deī s'ascepte mēngierea sa...
 „Dar astī deī de pétră, de bronz saū de lemn
 „N'aū dat pēn'acuma nici măcar un semn
 „De compătimirea ce erau datorī
 „Astor biete turme de inchinătorī.
 „Noi vedem intr'ēnşī patimi omenescī,
 „Eī se 'nbăt adese de plăcerī lumescī;
 „Plinī de resbunare, cruđī zăgaşī, cumpliţi,
 „Nu pot să ajute pe nefericiţi.
 „Lacomī de ofrande, eī vor să le dăm
 „Aur, muncă, sânge, tot ce posedăm...
 „Dar ce bine óre omul a vedut
 „Ce d'atâtīa secolī in eī aū cređut?
 „Tot pământul geme, ómenī se plâng,
 „Şi mereū in lacrimī mâinele īşi frâng...
 „Preoţiī şi regī dup'un drept divin,

„Staū d'asupra celor ce li se închin;
 „Aurul și tronul sunt în mâna lor,
 „Férelle și jugul sunt pentru popor...
 „Pêně când acéstă stare de 'njosirî,
 „De miserie crude și de umilirî?
 „Óre 'ntr' astă nópte mult vom retăci?
 „Sórele dreptății nu va mai luci?...“
 Și Andrada 'n ochil î vèd-în-vèd privea
 Cu uă fațiă spelbă care î suridea...
 Uă tăcere-adincă, se făcu atunci,
 Volos se deșteptă în cumplite munci;
 El întórece 'n jurul ochiil sperioși,
 Par' că vede 'n urmaî lupil fíoroși
 Arătânduî colțil lungi și ascuțiți
 Și 'nfigânduî ochil roși și țintiți.
 El și aduce-aminte calul său cădënd,
 Fiarele dintr' énsul prada lor făcënd,
 Fuga lui pripită spre a și mântui
 Viața, și grénarul ce 'l adăpostî;
 Par' că pe Andrada érá o visa
 Tot p'un nor de aur stând 'naintea sa,
 Și simți credința că i a șovăit...
 Sunt tirani dar' deîi căror a servit?
 Ce se fiă óre? șapte-deci de ani
 De când el é preot astor deîi tirani,
 Cari părăsiră țera 'n sórtea ei,
 Nu i veniră încă asfel de ideî...
 „Póte că Andrada s'aibă și ea drept;

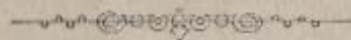
„De l'astîi ȕei ce bine ómenîi aşcept?...
 „Dar şi ȕeul énsè de curènp ivit,
 „Fiã om saũ fiã îndumneȕeit,
 „Cine 'l mai cunósce? cine i a 'nãlȕat?
 „Vr'un altar? şi unde? cânp s'a arètat?
 „Ce minuni fãcut' a, ca sè sciũ şi eũ
 „Cã i se cade s'aibã drept de Dumneȕeũ?
 „Nu, eũ nu m'oiũ duce unde mẽ duceam
 „Nu voiũ p'al meũ suflet sângelei sè'l am;
 „Ea è insuflatã de credinȕa ei,
 „Póte-a ei credinȕa s'aibã vr'un temeĩ.”
 Astfel ȕise Volos şi, c'un pas pripit,
 Din ascunȕetóreã esc repèȕit...
 Sórele pe carui roşu de porfir
 Presãra cu aur cerul de safir;
 Vólos isĩ preumblã ochiĩ retãciĩ
 Pe câmpia albã de nemeĩ stropiĩ
 Cu schinteĩ ce steoa ȕileĩ le cernea
 În mãréȕãĩ cale ce o strebãtea,
 El apucã érá, dus d'un braȕiũ fatal,
 Calea retãcitã ce nu i da de mal,
 Unde sè se ducã dacã n'are cum?
 Când nu se zãresce urma unui drum?
 Dar atunci d'ũã datã ochiĩ-i se repun
 Pe uã dêrã lungã trasã din ajun;
 Urme pe copitã a doi cai fugènd,
 Ş'anul lèngã altul d'amboiş mergènd;
 Fãrã 'ntãrȕiere Volos se 'ndreptã

Dup'acele urme și se depărtă,
 Calea o'ncepuse dânsul despre ȕiorî,
 Și abia ajunsese pe la cîntătorî —
 Măi uă ȕi ș' o nópte — el stătu în loc,
 Fómea ș' oboséla — îl muneacă de foc...
 Dar aicea totul i păru schimbat,
 De uă lume 'ntrégă pare 'mpresurat;
 Cât putea să vadă, miî sutimî de miî
 De ostași sub arme prin vâi, pe câmpii;
 Unii 'ntr'un amestic, alții 'n glóte-adânci,
 Toți în nemișcare stând ca nisce stânci;
 Îmbrăcați în cióreci îngăitânați,
 Și cu ȕundra négră p' ai lor umeri lați,
 Cu uă glugă albă, și c'un gugiman
 Pus cam pe sprincénă și c'un toroipan
 Restrujit cu colȕii ascuȕiți de fer,
 Cu uă tolbă 'n spate înbrăcată 'n jder,
 Volos către dânsul face câți-va pași:
 „În-ce loc mă aflu, bunii mei ostași?”
 Îi întrébă, énsă toți din gură tac,
 Nimeni nu i răspunde, pare toți că zac
 În tăcerea morȕii mai de mulți stilpiți,
 Preotul și întórece ochii sei uimiți,
 El vėdu în óstea astor miî bărbați,
 Ce erau cu arcuri și săgeți armați,
 Numai nesce biete trunchiurî de copaci
 Presistând vederii legiunî de Daci.
 Decébal, ostașul cel mai rafinat,

Astă stratagemă a 'ntrebuințat
 Ca vedând Romanii spusă de osti noi
 Să se 'nfricoșese și s'o iea 'napoi.
 Volos incepuse a se despera,
 Minteal fu aprópe a se turbura.
 Rupt de ostencă, rebegit, flămând,
 Clănțănind de fóme și de somn picând,
 Se lăsă să cadă pe troent sdrobit,
 Și cu frica morții care 'l a resbit,
 El închise ochii ațipând mereu
 Ș'adormi îndată un somn lung și greú.
 Somnul fu cu vise pline de fiori
 Și se prelungise pênă despre ȕiori,
 Când atunci un vuet tare s'ascuțit,
 Ș'auđi în juru i „el a trăsărit,”
 Își deschice ochii galeși și fricoși,
 Plin de indoelă, de și somnoroși...
 Óre-cine 'n fațai sta și 'l măsura
 Cu privireal cruntă ce 'l infiora.
 „Cine ești?” i ȕise, „și de unde vii?”
 — „Unde m'aflu óre?” — „Pare că nu ști
 „Că aci è locul unde Decebal
 „Ultima sa barcă și a legat de mal?
 „Singura scăpare ce ne-a mai ramas
 „È 'n sălașul asta unde ne-am retras.
 „Scólă dar' mai iute și te du d'aci,
 „De vrei calea vieței a nu retăci.”
 — „Decebal aicea! dar nu m'asceptam.

„În Sarmisgetusa eu mă întorceam.
 „Vream să merg la Tapis ca să 'l întilnesc,
 „Urmele lui Tapis nu se mai găsesc,
 „De cât uă câmpia lucia, un drum,
 „Mai pustiū c'acesta unde stăm acum;
 „De trei zile umblu ca într'un dedal;
 „Fii dar bun și mi spune unde Decebal;
 „Densul mă cunósce, eu 'l am cununat,
 „Eu pe tron ca rege l'am înscăunat;
 „Dar ađi ale mele zile se strecor;
 „Viața-mi iea spre ceruri ultimul ei sbor,
 „Și cu toate astea n'aș voi de loc
 „Să mor ađi când țera arde totă în foc.
 „Ea e 'ngenuchiată, capul ei plecat
 „Zace sub secura unui brațiu turbat,
 „Gata să 'l reteze. Ș'asta nu i destul,
 „Pare că destinul încă nu i sătul,
 „Că chiar deii nostri s'afă prigoņiți,
 „Judecați de ómeni și înlocuiți
 „Cu un deū venetic și pecunoscut
 „Ce dintr'ua femeā spun că s'a născut;
 „Asfel că acuma nu scii ce să cređi,
 „Valvêrtejul asta i a smintit, cum veđi;
 „Ca lumina unui fulger trecător
 „A uimit d'ua dată ochii tutulor,
 „Voiū s'auđ ce ȑice Decebal, ce vrea,
 „Care i al sēu cuget, cum i s'ar părea
 „Că ar fi mai bine a se otări,

„Și 'ntr'un fel și 'ntr'altul a ne domiri,“
— „Dacă lucrul este astfel cum vorbesci,
„Scólă-te și vino iute să 'l găsești;
„Eă te voiă conduce la sălașul lui
„Unde tôte astea poți să i le spui.“
Preotul se duse cu acel strein
Plin de griji și temeri, trist ca un suspin.

CÂNTUL AL PATRULEA.

De când Tapis fuse de Romanî distrus,
Ars și în cenușe peste tot redus,
Decebal trăsesese ôstea prin păduri,
Prin văl, pe ponôre, prin infundături;
Acolo și făcuse pe un loc pitit
Un sălaș cu lespeđi imbolovănit,
Șetrele 'mprejurui, aședate 'n șir,
Presintaui aspectul unui cimitir,
Căci erau săpate în pământ pitiș
Și acoperite cu lut și petriș.
Acolo frunțașii și strinse Decebal
Unde și aședase scaunul regal...
Încăperca unde regele da curs
'Naltelor procese fu cu piei de urs,
Așternută tótă; lux nu se vedea,
Simplitateă sântă singură domnea;
Ôle din Vodastra, lampe de pământ,
Câte-va velințe, și într'un cuvânt,
Unele obiecte d'artă cari spun

Că s'afla progresul încă în ajun...
 Calea jumătate sôrele făcu,
 Și d'atunci uă parte încă mai trecu,
 Când uă numărôsă cétă de oșteni
 Prinși în hora ăisă danț de borocenî,
 Dănțuiañ toți veseli cu femei și prunci,
 Și săltañ cum saltă nótiniî pe lunci.
 Asti ostași pré tineri și de tot recruți
 Fuseră 'ntr' uă luptă de Romani bătuți,
 Și rușinea asta Decebal vedënd,
 Cu muștrări pré aspre 'i 'ncărcă dicënd:
 „Ceî ce nu sciñ s'aibă inimî de bărbați
 „Añ sê fiă 'n haine de femei purtați,
 „Ear în loc de armă, furcă vor purta
 „Pêné ce 'ntr' uă luptă ca bărbați vor sta.”
 Ađi ei șterg rușinea de pe fruntea lor,
 Braçul lor în taberi fuse 'nvingător.

 Decebal sta încă pe mărețul tron,
 Unul din miniștri ce ș'afla 'n salon:
 „Értă-mê, o rege,” ăise 'năintând,
 Ș'al sêu cap în fația regelui plecând,
 „Dar vr' uă căți-va ómenî m'añ însărcinat
 „Și cu stăruință multă m'añ rugat
 „Sê supuiñ Nălțimiî-ți plângerile lor.”
 — „Cine sunt asti ómenî „și ce lucru vor?”
 Decebal întrébă.— „Sunt toți pămêntenî

„Și cu vață bună printre cetățeni,
 „Dar săraci la culme, de și sunt isteți
 „In a lor știință“ — „Ce sunt?“ — Cântăreți.“
 — „N’au ajuns la mine cânticele lor.“
 — „Dar ei cânta numai doine de amor,
 „Dorul cel de țără, timpii ce-au trecut
 „Și natura ’n sinul cării s’au născut;
 „Nici uă dată ănsă ei nu au cântat
 „Nici pe vre un rege nici pe vr’ un magnat.“
 — „Două păserele cântă mai frumos,
 „Una cântă ’n ceruri ș’alta cântă jos:
 „Ciocărlia cântă numai pentru țel,
 „Numai lor le-aduce laudele ei.
 „Deii auzind’ o, o privesc cu dor,
 „Sórele i aduce sărutarea lor,
 „Când de diminéță carul aurit
 „Luminésă cerul despre resărit;
 „Dar privighetórea cântă numa ’n crâng,
 „Nóptea când prin frunze sufletele plâng,
 „Și ’ntr’ascuns de ómeni cântă pentru om
 „Unde e mai désă umbra unui pom.
 „Nici un deū n’aude cânticele ei,
 „Și nici o cunósce nimen dintre ței.
 „Unul e ’n favóre, ’altul e ’n nevoi,
 „Asfel este lumea, îndreptați-o voi.“
 „Cântăreții plécă intr’acel minut
 „Tristi de nedreptatea ce li s’a făcut,
 „Dar pușin ’nainte de plecarea lor,

Cântă plin de jale versul următor.

„Ca doi plopî ce 'n gura vîntului se bat,

„Inimele noastre saltă 'ntr'un oftat.

„Cucul în pădure cântă jalea lui,

„Căci ar vré să 'l spună, dar nu are cui.

„Și noi, ca și dînsul singuri ne jelim,*

„Cin'ne scie dorul! numai noi îl scim.

„Cucule, ascunde-ți cânticul în flori,

„Căci a ta cântare ne dă reci fiori:

„De ne cântî în drépta, ne-am înveselit,

„Semn c'avem noi încă zile de trăit,

„De ne cântî în stînga jale și cu dor,

„Semn că nu ajungem anul viitor,

„Lasă să ne cînte codrul înverdit

„Ca să ni s'aprinză dor de haiducit,

„Lasă să ne cînte bucim de resbol

„Că ne chiamă țera care e 'n nevoi.“

Decebal simțîndu-și sufletu 'ncăldit

De aceste vorbe ce le-a auzit,

Nu lăsă să plece tristii cîntători

„Fără să le 'mpartă daruri și onori.

.

.

Cât-va timp în urmă, regele-auzi

Deschidîndu-i-se ușa într'ua di;

Fiică-sa intrase, și 'n genuchi cădînd

Plină d'umilință, ascepta tăcînd

Un surid de-tată saū urgia sa.

Decebal asuprăi ochii și revêrsa,
 „Scôlă-te,” i dîse; dînsa s'a sculat.
 „Spune-mî adevêrul cum s'a întimplat;
 „Volos, bunul preot astă-dî mî a-vorbit
 „D' uă nelegiuire cê-a descoperit;
 „Dar aș vré din gură-țî să cunosc și eă
 „Cine î, după tine, minunatul deă
 „Căruia-credința-țî vreî să i o închinî?“
 — „Dênșul è păstorul lumii de crestinî.
 „Într'un staul simplu el a fost născut,
 „Și 'ntr'a lumii nópte el a apărut,
 „Ca un viū lucéfêr îndumneđeit,
 „Sê ne-abată calea ce am retăcit,
 „Tótă omenirea, și bêtărîni și junî,
 „Laudă într' una sântelei minunî.
 „Num' atins de mînaî, orbul a deschis
 „Ochii la lumină, surdului a dîs
 „Sê audă, 'ndată el a audî;
 „Pe un paraltic ce zăcea cumplit
 „Într' uă nemișcare, 'l a sculat de jos
 „Și 'l făcu sê umble érá sănătos;
 „A 'nviat pe morții număi prin cuvênt
 „Dăruind viață celor din mormênt.
 „Cum sê nu cređ ôre-în ființa lui,
 „Când în vis de-ună-dî singură vêđui
 „Pe toți deîi nostri, cei de noi cređuți,
 „Resturnați în pulberî și din tron căđuți,
 „Fără ca nici unul a mai cutesa,

- „Să ridic fruntea înaintea sa.”
- „Ai visat? ei bine, dacă ai visat,
 „Ai cređut în vise și te-ai abusat.
 „Cine crede 'n vise și 'n virtutea lor
 „E c'acel ce vede marea într'un nor.”
- „Póte că natura ne-a făcut pe noi
 „Să avem ochi patru, ear nu numai doi;
 „Să vedem cu unii tot cei de văđut,
 „Să zărim cu alții lucrul nevėđut.
 „Ochiu dar' în vise pot să vadă fot
 „Cea ce 'n veghere a vedé nu pot.
- „Eu nu cređ în ăeul cel din om născut,
 „Dar voiú crede numai în cei ce-am cređut;
 „Zamolxis ce dete țerei nóstre legi,
 „Mitras ce 'i lumina omenirei 'ntregi,
 „Larii ce veghésă peste muritori.
 „Ca cei mai de aproape buní apěrători.
 „Cine 'n ei nu crede astfel cum cređ eu;
 „E un făr'-de-lege, este un ateú
 „Bun pe pus pe flacări saú de aruncat
 „Fiarelor spurcate spre a fi máncat.
 „Dacă nu te lepeđi d'aste nebanii,
 „Daú de vreí ș'acuma fiica mea să fii,
 „Poți trăi în pace cum ai mai trăit
 „Ear de nu, vei trage ce ți a fost ursit,
 „Nu ți rămâne dară, dup'a țerei legi,
 „Ci 'ntre rug și fiare mórtea să ți alegi.”
- „Tu mi ai dat viața, ș'astă-đi dacă vreí,

„A! puterea t  t     r   s   mă o ie  .
 „D  -mă dar' la fiare, f  -m   prada lor,
 „Voi   muri fiind-că mă a fost scris să mor;
 „Dar murind,   'atuncia voi   striga mere  ,
 „Unu    adev  rul       'n Dumne  !  
 Dup'aceste vorbe, asprul Decebal
 Deschid  ndu-   u  a dete un semnal,
 Fata fu luată de doi gardă fero  ,
 Cu privirea cruntă    r  ut  cios  ,
 Cari o 'mbr  ncir   intr'un loc din dos,
   'acolo duc  ndu'o o lăsară jos.
 Locul singuratic   'intunecat,
 De un zid de p  tr   sta impresurat;
 Gardă o lăsară acolo   'apo  
 Ei se dap  rtar   iute am  ndoi,
 Pentru că zăriră capul unui le  
 Care sc  se-un ra  et cobitor de r  u,
 Ea privea destinul fără vr'un fior,
 Ascept  nd momentul cel ot  r  tor,
 Când d'n   dat'un strigăt tare   'ascu  t
 S'au   la spate  , ea a tresărit.
 Ochi   lui de sânge leul   'a umplut,
 De trei ori cu c  da c  sta   'a bătut,
   'mai sc  se-un ra  et gat'a s'av  nta
 Pe dui  sa pradă care 'l ascepta;
 Dar atunci in clipă Oroval s  riind
 Peste zid, s'asupra-fiare   res  rind
 A inf  pt intr'  nsa, cu un braci   u  sor,

Ferul lancei sale cel strepungător.
 De trei ori se cercă leul înăspriț
 Să sdrobască brațul care 'l a rănit.
 Dar primi în cōste dece 'npunsături
 Și în umeri încă trei strepungături.
 Sângele dintr'ênsul negru clocotea,
 Spume de turbare gura lui scotea,
 Și cu tōte astea nu se da bătut,
 Se scula mai aprig după ce-a cădut.
 Dar lovit într'una și mereu rănit,
 Și 'ncă de vederea sângelui orbit,
 Pēnē 'n cea din urmă, inima și iea 'n dinți,
 Desperat d'atâtea crude suferinți,
 Ș' apucând en colții lancea ce 'l rănea
 Se cercă s'o rupă, d'ar muri cu ea.
 Asta i fu supremul ș' ultimul recurs!
 Lupta mai urmēsă crâncenul ei curs,
 Fiara incolțită într'un loc retras,
 Nu putea să facă nici măcar un pas,
 Căci durerea lăncii o lucra cu foc
 Ș' o ținea stilpită în acelaș loc,
 Oroval atuncia trase un cuțit
 Și 'l înfipse 'n peptul leului cumplit;
 Fiara scōse-un rațet înfiorător,
 Își închise ochii ca 'ntr'un negru nor,
 Laba bate vântul, șovăi pușin
 Și pe urmă și dete ultimul suspin...
 Dar acēstă faptă a lui Oroval

Fu uă crimă gravă pentru Decebal;
 El în puse 'n fundul unei închisori
 Cu 'ndoite fere și încuetoři.
 Acolo cu dânsul mai era un ins,
 Un Roman ce 'n cursa Dacilor fu prins,
 Decebal ceruse de l'acest Roman
 Să i desvêluască planul lui Traian,
 Tot ce-avea în cuget, tot ce proiecta
 Ș'or ce uneltire pentru Daci purta.
 „Rege,” răspunsese, neclintit Longin,—
 Căci avea ast nume nobilul strein —
 „Sub drapelul Romei spada am încins,
 „Ș' a mî călea credința nu am fost deprins;
 „Sint legat cu dânsa printr' un jurământ,
 „Și cu ea 'mpreună voiî intra 'n mormânt.“ —
 Un popor când are astfel de barbați
 Cu așa virtute și astfel devotați,
 Merge tot 'nainte, tinde spre progres,
 Ș'or ce întreprinde ese cu succes.
 Dar în amintirea timpilor trecuți
 S' află mii exemple d' astfel de virtuți;
 S' astă-dî când prezentul pare-a fi cădut,
 Noi ne 'ntorcem ochii spre acel trecut
 Pentru care suntem entusiasmați,
 Ca d' un raiu din care furăm alungați.
 Dar, trădat de sôrteaî, nobilul Longin
 Și a repus viața printr' un crud venin.

CÂNTUL AL CINCILEA.

A trecut al ernei timp noros și 'nchis,
Cerul primăverei étă 'l ear deschis,
Étă câmpul verde semănat cu flori,
Étă rondunele, berze și cocori
Se întorc cu cârdul dintr' un țerm strein
Să salute érá vechiul lor cămin!..
De-mai multe ȝile lupta a 'ncetat,
Și un armistițiú Dacilor fu dat.
Plugul începuse câmpul a brázda,
Fructele pe arbori flórea și lepáda;
Fetele de ȝérá, tóte 'n albe ii,
În andróce crețe și 'n tivilichii,
Saú în fote strimte și în lungi conduri,
Cos brobóde 'n prispă cu destremături.
Una scóte jugul de la doí trăguni,
Alta mână 'n vale vaca lá pășuni,
Alta érá mulge laptele din oi,
Și mai alta ȝese pánza la resboi,
Ici se pun să 'ntindă iȝele de în

Întărind cordenciul de la care țin.
 Sprintena suveică trece șuerând,
 Fire lêngă fire dese înșirând;
 Ici fcelei gătite, ca de serbători,
 În zavelci cu fluturi și cu colțișori,
 Cu paftale grele și c'un mărțișor
 Care 'l port la mână și la gâtul lor,
 Torc la furcă 'n tindă și trag din fuiori
 Firul care ese ghem din reschitori...
 Ici copiii 'nalță porumbei în stol,
 Ș'alți porumbi printr' ênsii îi fac puî-de-giol,
 Peaci său guți în pene, cerceloî, codalbî,
 Său bălțați în roșu, inelarî, peptalbî...
 Din colo, pe lacuri, luntrile plutesc
 Cu pescarii 'n ele cari pescuesc
 Clénul și siparul, gariță, șaldău,
 Virlogit, plătică, loștrită, șalău,
 Roșior, gulésă, florcă și verdeț,
 Odoviță, păstrăv, mrénă și soreț,
 Tiscov și plevușcă, belghită, scobar,
 Crap, biban și ștucă, cuțitoiî, fusar.
 Mai în sus pe maluri, lêngă lac, pe pod,
 Staî ispale, carme, undițe, năvod,
 Plase și alóve, mreje, cristasin,
 Pletere, ostrețe unde sê rețin
 Pescii la 'ndemână. Unii vênători
 Se 'ntorceaî cu iepuri său cu căpriori,
 Ênsê vênătorul cel mai ortoman

Dintre toți fusese Buridei din Bran;
 Om înalt și chipeș, ócheș și neras,
 Cărn, cu gura mare, roșcovan, teras,
 Cu doi ochi de bivoli căutând crucit,
 Și cu părul roșu, aspru ș'aricit.
 El purta nă haină găurită ciur,
 Țundra lui   négră, gugumanul sur.
 Nu v na ca alții păsări și v t ni,
 Vulp  sau c prio re, v n t rea lui
 Lupii și mistre ii, ur ii din păduri,
 Zimbrii cei selbatici, ulei și vultur .
 Se ducea cu carul cu doi ur i în jug
 Și  i ara p m ntul tot cu ur i la plug.
 Arma lui secura și un lung cu it;
 Bra ul s u amarnic, crud și 'nembl ndit....
  t  intr' n  s r  că se întorcea
 Pe la 'nderesutful  ilei ș'aducea
 Pe un june 'n carul m ndru și frumos
 Ce privea la spate galeș și sfios
 Vr'un strigoi  de flacări sau vr'un chip de sme 
 Ce  i părea că vine după carul s u...
  nt  n   i a nume Buridei ducea
 Regelui ploconul care  i plăcea,
 Doi ur i vii, și d nsul  i dedea în dar
 Un c rlan din preuca  sau un armasar;
 Ast  una dat   ns    s'  spus
 Că nu  i trebu  darul ce   s'  adus.
 „Nu   nimica”,  ise Buridei duios,

„Am făcut atâta cale de prisos;
 „Mă întorc cu urșii ăra inapoi;
 „Dar nu plec nici singur, ci vom merge doi“...
 Dîoa obosită ochii și închidea,
 Noptea și întinsese vîlul peste ea;
 Luna somnorosă dormita prin nori,
 Total e tăcere plină de fiori,
 Pare că suflarea tot'a amorțit
 Într'acest repaos trist și liniscit;
 Dintr'ună depărtare s'auzea sunând
 Glasul sentinelei ce din când în când
 Semăna și densa par'că i ar pîsa,
 Par'că i ar fi tîmă chiar de umbra sa.
 Buridei nu dorme, ochii lui drăcesci
 Strebăteau cu grije curțile domnesci.
 Dar d'ună dată pașii i cei retăcitori
 Se opresc în fața unei închisori.
 „Ați venind“, el dîse, „mi se năluci
 „Un flăcău d'ai noștri care zace-aci,
 „Pentru că scăpase prada unui leu,
 „Fata cea frumoasă a lui Durpaneu.
 „Dar rușinea asta n'o voi suferi,
 „Or că 'l scap d'acea, or că voi muri.“
 Și puind îndată brațele în joc,
 Drevele ferestrei le sminti din loc.
 „Esti scăpat!“ el dîse junelui uimit
 Ce privea la densul ca un bîimăcit.
 „Esti scăpat! vin iute, n'am timp de pierdut.“

Oroval se scólă și într' un minut
 El porniră 'n fuga urșilor țiľnoși
 Ce crisleau într' una colții lor tăioși...
 Dorile pe ceruri când se revêrsa,
 Calea impelată Buridei lăsa
 Ș' apuca p' alături drumul cotigit,
 Neumblat de ómeni, surd și părăsit,
 Său mergea pe drumul cel lucrat de plug
 Unde nu s' alege urmă sau deșug...
 Între munți selbatici, locuiți de smei,
 Unde curge 'n spume Oltul printre ei,
 Unde cresc copacii 'nalți și înodați,
 Toți bătrâni cât lumea și de ea uitați,
 Plopil drepti și țăľoși, brađii cei bърboși,
 Cornii nedumestici, salcii somnoroși,
 Acolo i bordeiu unde Buridei
 Locuia 'ntre codri și 'ntre urși sei.
 Într' uă sêră, tristul Oroval ședea
 Pe un dâmb de érbă singur și privea
 Cerul cel albastru plin de miľ de sorți,
 Și pămêntul verde semênat cu flori,
 Ș' asculta c' un farmec dulce ș' amoros
 Lina armoniă, imn misterios
 Ce-ale lui plăpânde simțuri alinta...
 Ce maestru óre nevăduť cânta?
 Miľ insecte 'n aer se aud vibrând,
 Vêntul printre frunđe trece murmurând,
 Riul cel din vale plânge prin dudêu

Trista! despărțire de isvorul sêu;
 Tôte împreună spun prin glasuri mii
 Că se afl' uă viață chiar și în pustii.
 Ce sunt ore sorii cari se învêrtese,
 Și 'n înaltul spațiu unde strelucesc
 Nencetat se mișcă cu planeteii lor
 Împrejurul unui punct nemișcător?
 Timpul care este nemișcat în cer
 Nu i al nemuririi lămurit mister?

Forța care mișcă luminile întregi
 Și a impus ea sie-și ore cari legi
 Neschimbate căror totul   supus,
 Tot ce   în lume sa  in ceruri sus:
 Sórele resare și apune ear;
 După mil de secol  nest tut drumar,
 Pl c  și se 'nt rce in acelaș punct;
 Stele,  meni, plante, câte 'n viață sunt,
 Nencetat se mișcă și se înv rtesc
 Într' un cerc din care nu se ret cesc:
 Mergem, ne  nt rcem  r  inapo ,
 Scim că Eul nostru s' află tot în noi .
 Cu identitatea propriei naturi,
 Dar cu consciința altei semnături.
 Cartea   deschisă pentru cine vrea,
 Pentru cine p te s  cit sc  'n ea.

Oroval sta încă dus și absorbit
 Într'ast farmec dulce care-l a răpit,
 Când d'ună dată'n peptul inima-i sări,
 Aułise-un strigăt trist și tresări.
 Se uită în jurul, nici un suflet viu,
 El se vede singur în acel pustiu,
 Dar printre copacii codrului stufos,
 Luna și arătase discul luminos...
 Codrul i se pare că audea în foc...
 El mai vede încă în acelaș loc
 Uă copilă strinsă într'un lanț de fer
 Înălțându-și ochii lăcrămați la cer.
 Cómăi despletită, parte i sta pe pept,
 Parte-acoperindul umărul cel drept...
 Palidă și tristă, ea înainta
 Spre un rug în flacări care-o ascepta...
 Lume peste lume, ómenii și femeii,
 Năvăleau cu torțe împrejurul ei...
 El privea 'n estasă tot ce-î apăru,
 Dar ca 'n umbra nopții totul dispăru...
 Ce è cobeaa asta de nefericiri?
 E efectul óre vr'unei presimțiri?...
 Dar sē 'ntórcem ochii spre acel trecut
 Care ne va spune ce s'a petrecut
 Între asprul precot și 'ntre Durpaneu...
 După ce scăpase fiiică-sa de leu,
 Decebal chemase neintârziat
 Tribunalul sacru; preoții desbat

Casul făr-de legii care merita
 Espiarea 'n mörte a și o căuta.
 „Resbunare!“ strigă templul înăspřit;
 „Dei țerei nōstre s'aũ desprețuit!
 „Corpul renegatei arđă-se de viũ,
 „După cum in templu legile prescriũ!“
 Asfel judecară preoții 'ntrebați
 Pentru împăcarea ȑeilor trădați.
 „Darea fuse dată pradă unui leũ,
 „S'a scăpat de mörte!“ ȑise Durpaneũ.
 „Nu ȑ uă minune care a scăpat
 „ȑilele copilei?“ Volos fu 'ntrebat.
 „Mulți creștini in Roma aũ perit martiri,
 „Toți orbiți d'aceste triste retăcirĩ.
 „Vrei să 'nfrunți minia ȑeilor ceresci
 „Și s'aduci in templu ȑei pământesci?
 „ȑei născuți din ómenĩ, muritori ca noi,
 „Cari aũ aceleși patimi și nevoi?
 „Ce deosebire s'află mai vértos
 „Între legea nōstră și a lui Cristos!
 „Nu avem noi ȑeul care ȑ mai presus,
 „Chieme-se el Mitras, chieme-se Isus,
 „Saũ or cum s'ar ȑice, nimen n'a văȑut
 „Creatorul nostru care ne-a făcut,
 „Dar ȑ am dat un nume și ȑ am înălțat
 „Un altar la care toți ne-am închinat.
 „Crist a ȑis: întindeți mânia la sāraci...
 „Ce nu țĩ place ție, altui sē nu faci...

- „Nu credeți în zei care sunt ciopliți...
 „Nu vă faceți voe dei închipuiți...
 „Vă iubiți părinții și să 'i onorați...
 „Bunurile altor nu invidiați...
 „Piră mincinosă nu mărturisiți...
 „Vindeți tot avutul și vă mântuiți...
 „Nu fura pe nimen și să nu uciți...,
 „Celor în nevoie ușa să 'i deschideți...
 „Ș' alte 'nvățăminte ce constituiesc
 „Partea cea morală, pactul creștinesc;
 „Zamolxis, el însuș, ni le a învățat,
 „Și în tot-d'auna noi le-am practicat...
 „Dacă prin minune a scăpat de leu
 „Fiica-ta, dar însă asta n'o creșt e,
 „Căci fără ajutorul care 'i a sosit,
 „Fără îndoelă ea ar fi perit:
 „Celui ce știuse a 'nfrâna pe lei
 „Datoresce-Andrada mântuirea ei.
 „Dacă 'i vr' uă minune, ea să creșt în ea,
 „Voiu să o descoper prin cercarea mea:
 „Eată colo 'n flacări rugul pregătit,
 „Asceptându-și prada ce s' a legiuit,
 „Dacă vr' uă minune o va mântui,
 „Nu mai am cuvinte a mă îndoii.”
 — „Dacă este astfel legea din bătrâni,
 „Mergi și impacă-ți zei ei mă speli pe mâini.”
 Dise și din sală ese Durpaneu
 Să și ascundă dorul sufletului său.

Lumea începuse a se grămădi
 Și prin curtea largă a se răspândi;
 Într' uă parte focul arde furios,
 Flacăra se 'naltă și ear cade jos,
 Căci un vânt de munte bate nencetat
 Și prin foc începe a sufla turbat;
 Flacăra bătută móre pe tăciuni
 Saū abia mijesce stinsă pe cărbuni.
 Êtă și Andrada între doi ostași...
 Fația i è cenină, siguri ai ei pași;
 Fruntea i è încinsă cu cunună de flori,
 Și c' uă iă albă ca de serbători;
 Cóma i auriă, parte i sta pe sin,
 Parte-acoperindui umerii de erin.
 Dup' uă rugă scurtă, Volos s' apropiă
 De duiósa pradă și o îmbiă
 Sē s' arunce 'n flacări spre a imbuna
 Deii ce-aū nevoie de a și resbuna.
 Câteva copile cânt' un imn în cor,
 Trâmbițașii sună trâmbițele lor
 Cele lungărețe și întórse 'n sus...
 Ast moment de jale și de dor nespus,
 Limbele sē 'l spuiă n' aū nici un mișloc,
 Mâna 'ncremenesc reținută 'n loc
 Vrënd ca sē 'l descriă.... Într' acel minut
 S' aūdi un huet surd, necunoscut,
 Ca un fel de muget de urși, un murmur
 Ce umplea de spaimă lumea din prejur.

În invălmășela astui tărăboi,
 Unul p'altu 'mpinge, toți se trag 'napoi;
 Pare că dedese strechia printre ei,
 Dar nu fuse strechia, ci fu Buridei
 Ce venea 'ntr'un suflet iute ca un vânt
 Cu nă falcă 'n ceruri ș'alta la pământ,
 Cu doi urși la carui și cu Oroval
 Ce venea călare pe un ager cal.
 Preotul vedându'î a ramas stilpit,
 Tremurând de frică și îngălbenit.
 Oroval resbesce crunt și fioros
 Prin mulțimea désă ce 'l privea duics,
 Și 'n mișlocul astui sgomot infernal,
 El luă p' Andrada ș'o sui pe cal
 Gata să s'avênte... Câți-va din ostași,
 Dintre cei mai aprigi și cei mai fruntași,
 Năvălesc asupra astui răpitor,
 Și de pretutindini vin și 'l impresor,
 Săbiele trase, clănțanesc, rotesc,
 Lâncile la rađa sórelui luceș,
 Dar atunci sosese Buridei cel rău
 Și 'nvértind în aer toroipanul său,
 Tórnă în țerină vre nă câți-va inși,
 Alții fug de tēmă să nu cadă 'nvinși...
 Încă se mai dice că și urșii chiar
 Sfărămară 'ndată jugul de la car
 Și 'ntr'un salt veniră repeși amêndoî,
 Să iea și ei parte la acest resboi...

Intr' acestea, étă vine furios

Decebal și strigă óstei: „Arma jos!

„Ce 'nsemnės' ast sânge care 'l ați vėrsat?

„Ast resboi în care v' ați încăerat?

„Cine è ast june care stăruia

„A răpi pe fiica-mea ș'a fugi cu ea?“

— „Junele acesta ce l trimis din cer

„M'a scăpat din flacări und' eram să per.“

A respuns Andrada. Regele-a 'ntrebat,

„Unde este Volos?“ — „Viațai a 'ncetat,

„Căci n'a vrut Destinul a i o măi cruța.“

Decebal atuncia dīse a l'nalța

Un mormēnt de pétără trasă 'n patru muchi,

Fiă-care muchiă cu câte-un mănunchi

De florī, aer în intru un lăcrēmător

Aședat alături c'un luminător.

El se 'ntórse 'n urmă către Oroval,

Și 'ntindēnd spre fii-sa braçiul său regal,

Dise aste vorbe cu un ton sumeț:

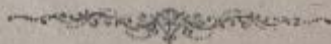
„Măna fiicei mele, eū voiū da ca preț

„Celui ce. mī v' aduce capul lui Traian,

„Cel venit să stingă némul dacian.“

Dup' aceste dīse, toți s' aū respândit,

Chiar și focul énsuș a întelenit.

CÂNTUL AL ȘESELEA.

Ungul armistițiū încă n'a trecut,
Și cu tóte astea Dacia 'nceput
Să s'adune 'n taberi, și se pregăteau
Pentru noua ce o asceptau.
Dar Traian cu óstea în acel respas
Se afla 'n Mesia măi de mult retras...
Nóptea cu lumina zilei se 'ngâna,
Printre munți un bucim plângător suna,
Când doi inși p'ua cóstă coboraū cālări
Căutând prin codri tainice cărări.
Ei mergeaū 'nainte linisciți, tăcuți,
Cail lor sub dênșii, de și cam stătuți;
Dar cu tóte astea ei mergeaū mereū
Fără să 'i dobóre drumul lor cel greū,
Nóptea măi întrégă tot așa s'aū dus,
Pêně 'i apucase sórele de sus;
Dar la cotitura unui riū imos,
Unde gherul apei clocotea spumos,
Ei descălicară și ședënd pe mal:

„Mie nu mî   temă,“  lise Oroval,
 „Să n’o cre i, dar  ns  st nd  i judec nd,
 „ i la fapta asta mai afund c t nd,
 „V   că dup’u  négră st  m   i  mere ,
 „Cum se  ine orbul după b  ul s  ,
 „F r  să cun sc  dac’adevărat
 „Este sănătósă calea ce-a urmat,
 „Sa  de nu ’l va duce în vre un pripor
 „Unde cad nebunii în orbirea lor.
 „Pentru scump’ Andrad , spune-m  das  vre ,
 „S  mă da  via a t t  ca să scap p’a ei,
 „ ns  consciin a voi  să o scutesc
 „De or ce m’ar face ’n ochii   s  ro esc.
 „Ast cu it cu care bra ul m  am armat
 „Să ’l impl nt în sinul unui  p rat,
 „Ast cu it s  verse s ngele me  tot,
 „Dar ac st  crimă să o fac nu pot.“
 — „Dacă ’ntr’ast  faptă tu g sesc  un re ,
 „Nu ’n leg mustrarea cugetului t  ;
 „Ca osta , ’n lupte  i sciut s  ’nfrun i
 „Pe năvălitorii nostri cei mai crun i,
 „Când pe m ndrul Al i  Coheris cel brav,
 „M na ta viteză il r nisc  grav,
 „ i când asprul Duras, cel cu ghi ga ’n br  ,
 „Secera pe Maur  ca p’un c mp de gr  ,
 „Tu erai cu d nsul,  i secura ta
 „S ngera sub bra ul care o purta.
 „Sabia pe care  i sciut s’o por i

„A lăsat în urmă-ți multe mii de morți,
 „Ș'adî stai la 'ndoelă și și ai tremurat
 „D'un om singur, fiă or cât de 'mpărat!“
 — „Când nu ai alt mijloc a te ajuta
 „Ca să ți aperi țera saū viața ta,
 „Daî atunci de mörte, daî mereū de foc,
 „Daî să scapi, fiind-că nu ai alt mijloc,
 „Nici că veđi cu ochiū, și nici scii ce faci,
 „Ura cresce 'n peptu-ți și ai vré s'o 'mpaci
 „Grămadind în juru-ți morțiū peste morți,
 „Ca s'ajungi mai iute l'a scăpării porți;
 „Asta i datoria unui bun oștaş,
 „Alt-fel, el nu este de cât ucigaș.“
 — „Bine, dacă i astfel, ăise Buridei,
 „Mă voiū duce singur, ear tu fă cum vreî.
 „Mi ai cerut de-ună-đi ajutorul-meū
 „În acéstă faptă, căci sciai că eū,
 „După cum mi ă firea, mă credeam dator
 „Ca să ți daū ș'aicea mâna d'ajutor;
 „Astă-đi tu ți ieî sēma și te 'ntorci din drum,
 „Inimă 'ndoiosă! Du-te dar acum;
 „Dacă va ajunge brațu-mi de soldat,
 „Pēnē la 'nălțimea unui împărat,
 „Voiū scăpa printr'ēnsul de tiranul ei
 „Țera mea duiosă și pe fiū ei.
 „Tu cunoscī pré bine cât de mult iubesc
 „Astă țeră scumpă unde locuesc,
 „Unde mi am părințiū, unde m'am născut,

„Unde 'ntêia ôră sórele-am vêdut,
 „Unde mî am copiii secerați de mici
 „De spurcata mână astor venetiți;
 „Remăind atuncia singur pe pămênt,
 „M'am legat eû ênsu-mî printr'un jurămênt
 „Paloșul din mână sê nu'l las de fel
 „Pênê n'oiû ajunge la Traian cu el.
 „Peste uă miiă prade am făcut d'atunci,
 „Ș' astă-đi încă ele zac prin vâi, pe lunci,
 „Lupi și cu corbiî nu mai flămândesc
 „De când aste leșuri fômea lor nutresc.
 „Asta sînt! ș'acuma eû te las ș'alerg
 „Unde mî è ursita scrisă ca sê merg.“
 Buridei atuncia nu mai asceptă,
 Iși iea ȑicla bună și se depărtă...
 Nôptea 'naintésă sub un cer noros,
 Un vêtej ridică pulberea de jos,
 O ȑă rôtă 'n aer și o ține 'n loc,
 Și cu ea dispare în turbatui joc;
 Vêntu 'mpunge vêntul scăpărând prin nori.
 Es schintei de fulger din scăpărători;
 Ici colea se vede câte-un pom trăsnet
 Arêtând cu jale trunchiul sêi smolit
 Plôia tot urmésă, trăsnete tot cad,
 Buridei s'ascunde sub un pom de brad,
 Bradul nu atrage trăsnetul pe el,
 Vor sê crêdă uniî — dar incetinel
 Timpul vijeliei s'a mai ostiat,

Cerul mai pe urmă s'a inseninat,
 Sórele cu đioa érá s'a ivit
 Revérsând lumina **de** la resărit.
 Buridei se duse, dar într'un minut
De uă mică cétă fu în drum ținut;
 Ei erau uă sémă Romaní armați
 Cari la vedereaí steteră mirați.
 „E un Dac acesta!” điseră 'ntre ei,
 Și se repeđiră drept la Buridei,
 Gata s'e'l ucidă.—„Dacă sint un Dac,”
 Buridei respunse, „nici un rău nu fac.
 „Am plecat din țéră, ș' astă-đi sint fugar
 „Neputënd s'e sufer jugul cel barbar
 „Și purtarea aspră a lui Decebal,
 „C'a ajuns s'e fiă Daciei fatal,
 „Duceți-m'e dară iute la Traian,
 „Voiu s'e fiu **de** astă-đi cetățén Roman.”
 —„Dacă vrei sub stégul Romei s'e servesci,
 „Cu Traian nevoiă n'ai s'e te 'ntilnesci,
 „Dar ai alte scopuri ce le întreprinđi
 „Și vii ca 'ntr' uă cursă singur s'e te prinđi.
 „Mulți au fost ca tine cari s'au cercat
 „Índemnați d'un cuget negru și spurcat,
 „Ca s'e pót' ajunge péné la Traian
 „Și s'e 'ndeplinescă barbarul lor plan;
 „Și tu dintr' aceia cată dar' s'e fi,
 „Și acelaș cuget te-a făcut s'e vii.
 „Nimen nu se 'ncélă **de** **mai** multe ori,

Ca toți trădătorii câtă dar' se mori.
 Și Romanul care astfel a vorbit
 Își armăsă braziul cu un lung cuțit
 Și înaintésă către Buridei,
 Dar el se repede iute între ei
 Și cu toroipanul dă amar, cumplit;
 Unul fuge ș' altul cade morcelit.
 Opt erau Romani, și din ei abea
 Remăsese unul care mai ținea,
 Și acesta fuse un Sabin spurecat,
 Nalt cât uă prăjină, ócheș și uscat,
 Tare ca oțelul, ager ca un smei,
 Ochiul lui de sânge se roșeau mereu,
 De pe el sudórea valurii riurea
 Și din gură spume nencetat scotea,
 Ca un trunchiú piciorul înfigea 'n pământ,
 Și d'aici se ésa nu era cuvânt.
 Dénșii se luptară améndoii turbați,
 Améndoii de focul urei înfocați.
 Armele lor rupte le-au cădút din mâini,
 Dar se bat cu pumnii, urlă ca doi câini
 Cari se mănincă, ghiarele și înfig,
 Sângele lor curge, scot blesteme, strig,
 Luptă 'nversunată, luptă rea de tot,
 Căci se se învingă nici de fel nu pot;
 Dar în cea din urmă crudul Buridei
 Vrénd se puiă capét luptei dintre ei,
 Își repede capul ca de un titan

Și isbind în tîmpla bietului Roman
 L'amețesce astfel că a șovăit
 Ș'a cădut pe spate mîi nensuflețit,
 Și atunci îndată peste el sări
 Ghiara 'n gît i'nșipse și îl omori.
 Astfel el remase singur numai el,
 Hainele pe dînsul nu mai țîn de fel,
 Corpul pretutindîni rupt și sîngerat,
 E zdrobit d'atîta luptă ce-a luptat;
 Dar se duse astfel încotro vedea
 Fără ca să sciă unde se ducea,
 De nă dat'un huet înfiorător.
 Ca de nisce ómeni cari se omor,
 Deșteptă echoul din acele lunci.
 „Ce să fiă óre?“ se 'ntrebă atunci
 Buridei puindu-și calul sîm pe foc
 Își luă avîntul și plecă pe loc.
 O mirare! étă bietul Oroval,
 Trei Romani luându-'l iute de pe cal
 Cércă să 'l ucidă; el se apêra,
 De și 'n apêrareaî brațîi sîngera;
 El ținea pe armaî pumnîi încheștați,
 Dar ce póte unul contr'a trei armați?
 El era să cadă dacă Buridei
 Nu venea să 'l scape de calêiî seî;
 El veni ca vîntul cel vijelios -
 Și sîrînd îndată de pe calul jos,
 Năvăli ca lupul într'un cîrd de oi,

Brațelei vênjose doboriră doi
 Din Români, pe urmă s'a mai repețit
 La cel alt, dar ênsă dênsul a fugit.
 Amêndoî acuma se aflaû scăpați,
 Dar fiind cu ochii amêndoî unflați,
 Aû plecat în pripă într'un loc ascuns
 Și cu diasmirnă ochii lor și aû uns.

Vacile cu pêrul roșu s'aû ivit
 Anunțând p'a ȃilei sté la resărit
 Care licăresce, par' că un năluc,
 În prediminêta când păstorii duc
 Oile la prour în mijit de ȃiori,
 Când è rouă 'n érbă și miróse 'n florî.
 Călêtorii nostri se aflaû culcați
 Pe un dâmb de érbă triști și îngrijați.
 „Bună ȃioa, frate,“ ȃise un păstor
 Care se oprise înaintea lor.

— „Bună fiă-ȃi voia,“ ȃiser' amêndoî;
 „Ce se mai aude? Cum è pe la voi?“
 — „Vitele mî staû bine, eû sînt sănătos,
 „Numai ale țerei ne cam merg pe dos.“
 — „Pentru ce ȃicî asta?“ ȃise Oroval,
 „Saû ȃi a dat pe semne țera de vr'un mal?“
 — „Boii aû limbă lungă de un cot,
 „Și cu tóte astea a vorbi nu pot;
 „Eî muncesc în ruptul capulî la plug,
 „Trăgênindu-șî viața între fer și jug;

„De când se născură, asta 'i sôrtea lor,
 „Ce mi 'e dar'ună vită, ce mi 'e ș'un popor.”
 — „Nu se cade, frate, astfel să vorbesci,
 „Singur tu pe tine te desprețuesci,
 „Dumneștii pe ômenii nu 'i a degradat,
 „Ca pe nisco vite, el 'i a ridicat
 „Mai presus d'or-care vită pe pământ;
 „Căci le dăte suflet, minte și cuvânt;
 „Cine nu 'e 'n stare a se prețui,
 „Vită se va nasce, vită va muri...”
 Un minut păstorul stete 'ncrămenit,
 Căci așa cuvinte n'a mai auzit,
 Își aplecă ochii, capul jos lăsa
 Și oftând se duse după turma sa.
 „Până când tu judeci lumea tot cum vrei,
 „Far nu cum 'e dânsa?” zise Buridei.
 „Te-ai născut pe semne ca să fii poet;
 „C'ai un suflet nobil, un ceresc reflet;
 „Lucrurile alt-fel **de** cum sunt le vești,
 „Năluciri sunt toate, însă tu le crești,
 „Pentru că 'ți plac astfel cum le 'nchipuesci,
 „În realitate nu poți să trăiesci;
 „Într'un pic **de** rouă vești un diamant,
 „Și furnica și pare cât un elefant.
 „Tu plângi omenirea și ursita ei,
 „Cauți alta-lume și alți ômenii vrei,
 „Dar nu judeci însă unde să 'i găsim
 „P'ast pământ desmetic unde locuim.”

— „Ast pământ pe care 'l ai desprețuit
 „La 'nceput fusese sterp, părăginit,
 „Numai spinii selbatici și mărăciniși,
 „Lacuri înverzite, câmpuri cu petriși;
 „Dar atuncia omul s' a înfăcișat
 „Și deschise brazda pentru semănat,
 „Apoi clădi case, sate și cetăți
 „Și aduse lumii mil de bunătați;
 „Îmbracă poporul despoiat și gol
 „Și din besnă 'l scose ca dintr' un nomol,
 „Adică din fundul cel duios și brut
 „Al întunecimii unde a zăcut.
 Din vorbind tot astfel, ei au tresărit,
 Căci al unui bucim sunet regușit
 Le atrase ochii către un păstor
 Dac și el ca dânsii, ați retăcitor.
 „De aveți ochi ageri,“ el le dîse atunci,
 „Vă uitați uă clipă spre acele lunci
 „Ce în depărtare par' a se mișca
 „Ș' ale căror umbre ar întuneca
 „Chiar lumina zilei cu desimea lor.
 „Ce vedeți în astea? — „Bunule păstor,
 „Nu vedem nimica!“ — „E de necredut,
 „Dar se vede bine cea ce-am vădut.
 „Nu zăriți uă undă, ca d' un riū spumos.
 „Care 'necă 'n trecēt totul de pe jos,
 „Ca un nour negru de locuste mii
 „Care se revarsă droiă pe câmpii,

„Său ca nisce valuri cari se înbrăncesc,
 „Fug, se duc 'nainte și se grămădesc;
 „Nu vedeți voi ore în acel noian
 „Capetele góle duse de Traian,
 „Gata toți de ducă, ducă-se mereu
 „Și se viă numai când le-oiu dice eă!
 „Tera care scapă de năvălitori
 „Sémănă cu cerul limpeđit de nori
 „Cari vin cu bruma și cu vijeli
 „Ca să strice țarină, holde și câmpii.
 „Etă ce-avusem de vorbit, ș'acum
 S'auđim de bine și s'aveți bun drum.,
 Astfel dise dēnsul și se depărtă,
 Rupse-nă frunđă verde și din ea cântă
 Doina care este scumpă tutulor
 Când încep să simță dorul țerei lor.
 „Dacă plec Romanii, să plecăm și noi,
 „Biata noastră țeră érá è'n nevoi;
 „Pentru mântuireaí se ne umerim,
 „Său cu ea 'mpreună aideți să perim?“
 Și dicēnd acestea, ei pe cai s'au pus
 Și 'ntr'un lung buestru amēndoí s'au dus.

*edită de mine
Pădurea 27/07/1916*

CÂNTUL AL ȘEPTELEA.

Elată 'l din Mesia reintors Traian,
Năvălind ast' dată ca un uragan
Pe pământul dacic măi despopolat,
Trist și plin de jale, stins și ruinat.
Decebal adună căpitaniî seî
Ca să iea 'n desbateri planul seî cu ei,
„Eû sint de părere,” dîse Decebal,
„Să se strice 'ndată podul cel fatal
„Ce Traian pe riul Dunării 'l a pus
„Ca să și trecă ôstea măi ușor de sus;
„Astă trecetóre dacă va lipsi,
„Altă ôste nouă greû i va sosi;
„Pên 'atuncî avé-vom timp să ne 'ntărim
„Și la noua luptă să ne pregătim.
„Care v' è părerea?” Într'acel minut,
Unul dintre dênșîl, cel măi priceput,
Vechiû ostaș ce pörtă nume d' Arzoman,
Dintre tótă ôstea cel măi ortoman,
Se sculă 'n picióre. El è scurt, spătos

Și smolit la față, chipeș ș' arțăgos;
 Ochiul lui roșatic și pătrundători
 Scot schintei cum scote fulgerul din nori;
 Ghioga lui spurcată arde-amar de foc,
 Cui trăgea cu densa îl lăsa pe loc,
 Êtă cum vorbește cruntul Arzoman,
 Dintre totă ôstea cel mai ortoman:
 „Strice-se uă dată, după cum s'a spus,
 „Podul ce pe riul Dunării s'a pus,
 „Și atunci Romanii cei intrați la noi
 „Nu se pot întorce lesne înapoi;
 „Ei vor sta la luptă mai înverșunați,
 „Si de dênșii  ră nu vom fi scăpați.
 „Dar a mea părere, de se v'asculta,
 „Este să dăm peptul și a ne lupta,
 „ nc' u  luptă mare, încă un asalt,
 „Póte și mai cr ncen de c t cel-al-alt.
 „Vom da foc prin sate, prin semănături,
 „Gl ta cea măruntă tragă-se 'n păduri;
 „Cei ce nu port arme, prunci, b tr ni, femei,
 „Să se 'ndatorese a lua cu ei
 „Vitele lor t te și averea lor,
 „ i , cal sa  vacă p n' la sug tor,
 „Asfel ca streinii din acest coprins
 „S  g s sc -or unde un pusti  întins,
 „U  singurătate în or ce ocol,
 „Ș' or peri de fóme pe p m ntul gol.”
 Decebal în urmă  stea și a chemat;

Numărul ei ănsă pare 'mpușinat,
 Dar era uă óste *de* pandurî fruntași,
De haiducî amarnicî, *de* feroși plăiași.
 El porni îndată la resbel cu ei
 Ca un leu ce duce turma altor lei...
 În-deșert fu totul, Daciî aû perdut,
 Țera lor sub jugul Romei a eădut.
 Óstea reslătită prin păduri fugea,
 Și d'al ei trist bocet aerul mugea.
 D'altă parte, 'n cortul marelui Cesar,
 Preoții lui Joe aduceau l'altar
 Taurii cei tineri cununați cu flori
 Și 'nsoțiți d'uă cétă *de* *bucinatori*
 Ce cântau din bucin, și *de* *tubicini*
 Ce veneau în urma a doi *cornicini*;
 Ear Traian, în togaî mândră *de* purpur,
 Intre doê stéguri cu câte-un vultur,
 Ascepta pe tronui cel imperial
 Sê i se aducă darul triumfal,
 Corónă murală, dar *de* 'nvingător;
 Dup' aceea dênsul dete tutulor,
 Unora *catele*, *haste* și *vecili*,
 Altora *falere*, *torque* și *armili*.
 Óstea bea, mănincă, cântă 'n veselii,
 Cântecul lor ănsă sună în pustii.
 „Beți, mâncați din carnea celor subjugați,
 „Inbuibați flămândii cei nesăturați,
 „Pe când voi petreceți și benchetuiți,

„Téra plânge 'n fere fiî ei periţi.
 „Beţi, mâncaţi din carnea bietului popor,
 „Dacă sunt martirii, voi calăii lor!“
 Aste triste plângerî s'aû mai audî,
 Dar şi ele 'n urmă tóte-aû amuţit.
 În Sarmisgetusa şi 'mprejurul ei
 Remăsese-uă mică cêtă de femeî,
 Fiă-care-uă torţă mare 'n mâini purta
 Şi cu ea dând focul casele aprindea;
 Mii de flacări ele lasă 'n urma lor,
 La a lor vedere ochii se 'nfior.
 Unele şi smulg părul blestemând ţipând
 C'un selbatic bocet, altele vërsând
 Lacreme 'nfocate, fug, se retăcesc
 Prin pustii, prin codri, unde nemeresc.
 Multe pórtă 'n cărcă tinerii lor prunci
 Şi strebat cu dênşii délurî, vâi, spelunci,
 Chiar pe înălţimea munţilor pătrund
 Unde numai şoimii cuibul lor şi ascund,
 După ele érá se vedea urmând,
 Cu paşi rari şi lănceđi, tristi şi tremurând,
 Cei bătrâni, cu capul alb, saû pleşuviţi,
 Gârbovi sub povara anilor trăiţi;
 Fete-mari dând braţiul cel sprijinitor
 Astor remăşiţe din părintii lor.
 Tóte şi plâng bordeiul prefăcut în serum,
 Că şi perdură fraţi şi s'aû remai pe drum,
 Să şi tērăgăească viaţa prin pustii,

Sócele î plâng socii, mamele pe fii...
 Vai! cum se nu pângă! mare î dorul lor,
 Că în totă lumea nu î mai mare dor
 Astfel cam è focul celor ce-ai perdut
 Țera lor cea dulce unde s' ai născut!
 Rêu când perdi un lucru și nu 'l puî la loc,
 Dar perdarea țerei este mai cu foc:
 Datinele și lege, limbă și cămin,
 Tot remâne 'n urmă pradă la strein,
 Ear tu se ții capul tot mareu plecat,
 Dacă vrei se 'l aperi d' a nu fi tăiat.
 Êtă cum se plânge Decebal remas
 Într' un colț din templu unde s' a retras:
 „Vai! Sarmisgetusa, te-ai lăsat se cați,
 „Ș' astă-dî zaci sub umbra negrilor tei brați!
 „Zidurile-ți 'nalte ți s' ai derimat,
 „Numele-ți sub ele ți s' a 'nmormântat.
 „Unde ți è acuma fala din trecut?
 „În uitarea lumii tot a dispărut.
 „Ah! de câtă jale cerul ți è coprius!
 „Într' uă nôpte negră sórele-ți s' a stins!
 „Pe mormentu-ți dară am ingenuchiat,
 „Cupa mea de lacrimi astă-dî am secat.
 „Am remac în viață singur se suspin
 „Și se ți plâng căderea sub un jug strein...
 „Unde mî è poporul? unde î tronul meû!
 „Niminea! nimica! de cât singur eû!
 „Nu se mai aude numele de Dac,

„Mii cadavre triste împrejuru-mi zac,...
 „Dacia mea dulce, tu esti in morment!
 „S'ale mele plangeri amutesc in vnt!
 „In-desert privirea o intorc mereu,
 „Ved numai pustiul imprejurul meu!
 „Ostea risipita, tronul meu cadut,
 „Tot'a mea mrire stinsa 'ntr'un minut.
 „Adi streinii 'nfrunta lege si altar,
 „Datinele nostre, limba noastra chiar...
 „Legile streine ne-au iustreinat,
 „Pe streine brate sufletul ne-am dat,
 „Pe streine-altare chiar ai nostri dei,
 „Dupa noi indata vor peri si ei.
 „Ce m'ascapta dara! al sclaviei jug,
 „Capu-mi ca uia vita l'al lor car se 'njug!
 „Nu! sclav nu m'or duce l'ale Romei porti,
 „De cat sclav, mai bine sufer mi de morti!“
 Astfel se jeclesce Decebal duios;
 Noptea i fiorosa, templu 'ntunecos,
 El urla ca fiara, spumega turbat,
 Mii nalucl hidose sufletului strebat;
 Pe d'asupra 'n ochii i mi de stele joc,
 Sunt tot serpi in aer cu sageti de toc;
 El nu se spaimenta de vederea lor,
 Cugetul seu este nestremutator.
 De uia data trage sabia sa grea,
 O proptesce 'n peptu si s'arunca 'n ea.
 De departe-ua cetate de Romanii armati

Năvăliră 'n templu furioși, turbați,
 Căci avură ordin de la împărat
 Să 'l iea și să 'l ducă viu, mort la senat.
 Ei tăiară capul regelui duios
 Și i lăsară trunchiul în țerină jos
 Și plecară 'ndată cu acel odor.
 De uă dat' Andrada vine 'n urma lor...
 Plângi, și tu, copilă, smulge părul tău,
 Blestemă cuțitul crudului calău
 Care fără milă țera ți a răpit
 Și d'al tău părinte adî te-a despărțit.
 Plângi, și smulge părul, căci nu poți să scii,
 Ce ți e scris și ție mâine să devii.
 Dar ast plâns de jale, ast armarnic dor
 Fu 'nterupt d'un riset batjocoritor,
 E pretorianul ce o urmărea,
 Stea ea fatală, cobe ea cea rea.
 El veni spre dînsa, o luă pe sus,
 Măi incremenită, și cu ea s'a dus.

.

 Era noaptea neagră și nu se vedea,
 De cât flacăraia unui ioc ce-ardea
 În vecinătatea unui codru des,
 Loc cam singuratic într' adins ales.
 Un copac arsese ș'altul fu la loc,
 Șapte Daci în jurul staū în șir la foc
 Și frigeau la flacări pentru cîna lor

Un zăcaș de bivol inspăimântător;
 Namilă pe bivol! și 'l frigeau așa
 Fără ca să 'l scotă de sub pelea sa,
 Numai că i tăiară córnela din cap
 Și 'l frigeau da 'ntregul tras într'un proțap—
 După ce se fripse bivolul destul,
 Că vedându 'l numai, rămâneai sătul,
 L'aū turnat pe érbă, gata de 'mpărțit,
 Ênsă cum să 'l taie neavând cuțit?
 Fiă-care-atuncia câte-nă cósă iea
 Și s'a pus din carnea friptă a tăia,
 Ș'o mâncară astfel! Împrejurul lor
 S'auđi un strigăt înfiorător;
 Uă femeă 'naltă se vedu eșind
 Din pădurea désă ce venea răcnind,—
 Un strigoiu ce ese nóptea din mormênt.—
 Ochii ei selbatiei înălța la eer,
 Și crișnind într'una dinții ei de fer,
 Dise cu un urllet de turbare plin:
 „Gónă fără preget némului strein!
 „Ură nempăcată! mórte la tiran!
 „Trăsnete din ceruri cădă pe Roman!
 Scósc-apoi un riset lung și discordat,
 Că pădurea întrégă s'a cutremurat,
 Ș'un echoū d'aprópe de ast ris isbit,
 A crepat în doē și a amuțit.
 Eea roti în aer torța ce-o ținea
 Încă 'nflăcărata cum era și ea,

Și voi să plece, dar cei șapte inși,
 De a țerei jale toți fiind coprinși:
 „Dochia!” strigară, „nu ne îndoin
 „Că tu ești a noastră mamă ce iubim.”
 — „Dochia mă chiamă”, dânsa a respuns,
 „Dachia è 'n mine numele ascuns;
 „Eu sint mama voastră, voi, copii mei,
 „Locul meu fusese colo între doi,
 „Mi 'l luă streinul cel cuceritor,
 „Deii toți sunt astă-đi scoși din locul lor,
 „Dar prin munți, prin codri eu voiți retăci,
 „Voiți urla cu lupii și mă voiți boci
 „Cu al ernei crivăț, cu al mării val,
 „Cu amarul gemet ce 'l scotea Tantal
 „Când rodea vulturul negrii lui ficați,
 „Cum el róde astă-đi bieții vostri frați.”
 — „Dochia, cu tine ieane și ne du,
 „Astă-đi suntem șapte, dar în câți-va ani
 „Vom întrece 'n număr pe acești Romani
 „Cari n'aũ neveste a se înmulți,
 „Ș' al lor ném în țără nu se va lăți.”
 Dochia simțindu-și sufletu 'mbândit
 De aceste vorbe ce le-a auzit:
 „Bine”, ăise dânsa, voi să mă fiți păstori,
 „Oile-mi veți pasce prin liveđi cu flori,
 „Cerul să ne fiă drept acoperiș
 „Și culcușul nostru érba din tufiș.
 „Alte limbi streine vor veni apoi

„Să și așede 'n trecăt tronul între noi,
 „Dar vor sta cât umbra urmei pe câmpii,
 „Vântul care duce pulberea 'n pustii,
 „Care risipesce fumul cel ușor,
 „Va sufla țărina de sub pașii lor
 „Și din capul țerei 'i va spulbera;
 „Țera va renasce mândră cum era,
 „Dar va trage încă mari nevoi, griji mari,
 „Ochii ei vor plânge lacreme amari,
 „Umerii ei tineri, albi ca nisce crini;
 „Vor roși de sânge sub un vâl de spinii;
 „Flórea vieții sale se va jigări,
 „Și în urmă érá va reînflori;
 „Dintre morți ea énsé va veni 'ntre vii,
 „Numai prin virtutea bravilor ei fii.
 „Faceți dar' ca dênșii, și acum veniți,
 „Cel ce mántuirea patriei doriți.
 „Într' un vârî de munte, despărțit d' alți munți,
 „Unde urlă érna criveții cel crunți,
 „Unde è Pionul cu colți ascuțiți,
 „Ai legendei mele frați nedespărțiți,
 „Ca sălaş al nostru noi îl vom privi,
 „Și, ascunși de țără țera vom servi....“
 Și s'au dus... Dar étă alți doi inși eșind
 Din acea pădure, ș'améndoî privind
 Céta cea pribégă steter' un minut
 Péné când în umbra nopții-a dispărut.
 „Lasă 'i să se ducă“, țise Buridei,

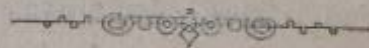
„Că și noi vom merge mâine după ei.”
 — „Ba vei merge singur, zise Oroval;
 „Amărita fiică a lui Decebal
 „Strigă resbunare, sprijin, ajutor,
 „Și l'ast strigăt cată să alerg, să sbor,
 „Căci Andrada i stăea sufletului meu,
 „Flăcarea vieții mele; însuș Dumneșeu,
 „Fără ea, pământul i ar păre pustiū;
 „Sorele i suride cu un farmec viu
 „Când se vede 'n ochii ce resfrâng doi sori,
 „Când privesce 'n părul ale dăle dăior.
 „D'as trăi uă clipă singur fără ea,
 „Ce-ar mai fi de mine și de viața mea!”
 — „S'auzim de bine,” zise Buridei;
 „Dacă vre uă dată tu vei fi al ei,
 „Nu uita că țera s'afle în nevoi
 „Și c'ascéptă sôrteaî numai de la noi.”
 Dăse și se duse cu pași iuși și 'ntinși
 După urma cetei celor șapte inși.

.

 Umbra nopții negră pe pământ cădea,
 Și Sarmisgetusa într'un foc ardea
 Într' uă vale-adincă plină de flori
 E un loc cu salcii triste și plângători,
 Ce părea că zace isolat, tăcut
 Sub a morții lege și ca dănsa mut.
 Nici un fel de sgomot sub copacii gândi,

Numai urlătura câinilor flămândi
 Ce cătau uă pradă pentru sómea lor
 Printre mii morminde cari 'i impresor;
 Semiluna rece pe un cer' noros
 Sta cu două córne aplecate 'n jos—
 Semn de mare jale—; sus p' uă stâncă sta
 Pasărea de nópte ce mereu cânta
 Cânticui sinistru, țipet cobitor,
 Ca al morții gemet înfiorător,
 La uă depărtare de vr' uă dece pași,
 Staă ascunși d' uă parte căți-va Daci fruntași
 Cu uă cupă 'n mână, ș' o purtau pe rând,
 Unul după altul, ș' o goleau tăcând;
 Dar dintr' ênșii unul, dintre toți mai brav,
 Se sculă și dîse cu un aer grav:
 „Bate-un vînt de jale cobitor de reu,
 „Ș' ale nóstre plîngerî i răspund mereu.
 „Cuibul nostru fraget unde ne-am născut
 „Pentru tot d' auna astă-đi 'l am pierdut;
 „De cât astă viață plină de blestem,
 „Să umplem paharul morții și să bem.”
 Și paharul érá trece 'n alte mîni,
 Cela ce 'l primise fu din cei bătrîni.
 El se scólă 'ndată cu paharul plin
 Și închină astfel c' un amar suspin:
 „D' ađi remâi pe pace, bietule pămînt,
 „Asceptându-ți mórtea fără de mormînt.
 „N' ai nici tu repaos, cum n' avam și noi,

„Și tu suferi multe chinuri și nevoi:
 „Mările turbate cari te impresor
 „Umblă să te 'nece în adincul lor;
 „Ochii tei la sôre vară se rescoc,
 „Norii te 'nsăgătă cu săgeți de foc;
 „Une-orî vulcanii varsă, plini de fum,
 „Lava ce se căcă să te facă scrum;
 „Alte orî d'ua dată urlă tresărind
 „D'un cutremur mare ce te-a sguduit;
 „Vânturile ernei te resbesc, te bat,
 „Și 'ntr'ua duiosă suferi nencetat;
 „Anii-ți fără număr te-aū îmbărănit,
 „C'ale tōmnă frunze semenī veședit,
 „Dar pe când tu suferi aste mari nevoi,
 „Scii tu ore câte suferim și noi?
 „Ne-am născut în lume, ș'am păcătuit,
 „Ș'ast păcat cu mōrtea este pedepsit;
 „Să primim dar' mōrtea făr'a ne 'ndoi,
 „Cei ce nu aū țără, n'aū drept a trăi.”
 Și paharul ăra repede trecea
 Dintr'ua mână 'ntr'alta, și ear se 'ntorcea.
 Blestemată cupă, plină de potroc!
 Care bea dintr'ōnsa amorțea pe loc
 Și cădea în somnul morții cel de veci
 Închidēnd la stele ochii lor cei reci;
 Blestemată cupă! căci în loc de vin,
 Ea fusese plină numai cu venin!

CÂNTUL AL OPTULEA.

Roibii trag la carul sórelui pe cer,
Stelele 'mprejurui se pălese și per;
Remăind dar singur, Oroval își ea
Calea spre pădure și se infundă 'n iea.
E vre unul óre ca să nu fi fost
A gusta plăcerea astui adăpost
Liniscit și tainic, unde te desmerđi
Aședat la umbra arborilor verđi,
Unde vin adesea zinele din munți
Pe un lac de rouă și pe sloi drept punți,
Și de unde smeii le răpesc din somn
Și le duc la dênșii, în palat de Domn...
La început simți póte umbra unei frici,
Dar nu 'ți vine încă să te duci d'aici:
Umbra ce te chiamă la recórea ei,
Frunđa care cade lêngă pașii tei,
Farmecul cel dulce, aerul cel lin,
L'ale cărui șópte frunđe suspin;
Mi de pásărele cari cântă 'n cor

Și 'ți desmerd auzul cu cântarea lor...
 Codrul verde-î locul de adăpostit
 Pentru cei ce s'afă duși în haiducit,
 Fii ai libertății ce adese fug
 Ca să 'și scape viața d'al sclaviei jug...
 Te aședî p'uă erbă plină de miros...
 Cugetul se 'nalță, fii ori cât de jos...
 Liniscea 'n dulci vise ochii 'ți a închis,
 Dar te face-un sunet să tresări din vis...
 Cauți împrejurul... Ce s'a întâmplat?...
 Nu cum-va strigoii între ei se bat?...
 Cine scie!... pôte é vr'un cuib cădut,
 Derimat de vânturi... sau ți s'a părut...
 Umbre rupte-adese pică din tufiș,
 Și frânturi de rațe scapă pe furiș,
 Tremură prin frunze, se ivesc, s'ascund,
 Și 'n desimea umbrei ear se dau afund.
 Alte ori, mai colea, sare un vâtni
 Dintr'ună bălăria... Unde-i?... Uite-l!... Nu-l!
 Sau a fost vr'ună vită ce s'a abătut
 Ca să aște uă erbă bună de păscut...
 Êtă uă tăcere plină de șoptiri,
 Care are 'ntr'ênsa suflet cu simțiri!
 Ea coprinde-uă lume ce-o vedem 'abea,
 Dar ce mișcă, sună, cugetă și ea....
 Ce mister! afară, hnete, strigări,
 Luptă—pentru viață, chiote, mișcări,
 In pădure paos, farmec lin, plăcut,

Câte-ură revelire din necunoscut...
 Acolo nu-i clasă, nu e rang c'aiei,
 Nu-i ierarchiă, nu sunt mari nici mici;
 Nu sunt regi, nici principî, nu sunt sclavi, iloți,
 Cea ce e unul, tot așa sunt toți;
 Dilele de lucru sunt ca serbători;
 Acole se dórme pe un pat de flori.
 Și adese omul întrevede 'n vis
 Viața cea de inger ce i s'a promis.
 O natură! cine nu te-a admirat?
 Cine 'ntr'al tău farmec nu s'a inspirat!
 Fiă-care 'n felul—micul copilăș
 Caută ast farmec într'un fluturaș,
 Uă femeie jună l'afă printre flori
 Său prin dulci concerte de privighetori,
 Un adult asemenea, însă pentru el,
 Pasărea ce cântă într'un crângurel,
 Flórea care 'nbată cu mirosul ei,
 Șóptele din frunze, umbra de sub tei,
 Raiul sêu pe care nóptea 'l a visat
 Și pe care 'l cată ziua neincetat,
 E femea-flóre, e femea-stea,
 E femea-umbră, măgură, vâlcea,
 E femea-rouă, lună, sóre, eter,
 Tot ce e mai dulce, mai sublim sub cer...
 Or pe unde ochii ți s'ar retăci,
 Totul te încântă, toate 'ți plac aci;
 Și cum se nu 'ți placă! Cum să nu te 'ncânti?

Ți amintesci de *dînsa* și începi să cânți
 Cânți un nume dulce care ți depărtat,
 Dar cu care viața-ți te-a ținut legat...
 Când ar fi cu tine într'ast loc ascuns!...
 O strigi, ș'astă dată glasu ți-a răspuns....
 Oroval tresare.... Ce a auzit?...
 Nu e vr'uă nălucă ce l-a amăgit?...
 Ochiul vor să vadă, dar se înfior;
 Arborii și urmăde frumetele lor;
 Vântul care trece spulberă treptat
 Frunzele uscate ce s'au scuturat....
 Strigătu 'n pădure ear a mai pătruns
 Dar acum remase fără vr'un răspuns.
 Êta'l dus ca vântul, și într'una dus,
 Străbătînd pădurea și în jos și în sus
 Și cercînd să strige c'un resunet viu,
 Dar strigarea ți pere ca într'un pustiu.
 Dîoa mai întrégă ast-fel îi trecu,
 Până ce 'n pădure. nóptea se făcu.
 Vântul bate 'n frunze, el a tresărit,
 Pași de om la spatc'î par' c'a auzit...
 Uă femeie jună cu un chip duios
 Întrerupe 'n faціăi mersul ei sficios.
 „Omnle, ea dîse cu un glas firesc,
 „Mi-am perdut cărarea și n'o mai găsesc;
 „Nóptea este négră, vîntul s'a răcit,
 „Ielele din pesceri tóte au 'eșit,
 „Și acum m'as teme de *întîlnirea* lor,

„Pune-mă pe cale, bunul meu păstor.“ —
 „Cine ești?“ O întreabă Oroval uimit,
 „Și aci 'n pădure pentru ce-ai venit?
 — „Plauta mă chiamă, dacă vrei să-ți spu
 „Care-î al meu nume; calea ce făcu
 „Ca să vii aicia, fu ca să mă resbun
 „De uă trădătoare și de un nebun.
 „Ea 'mă răpi p'acela care'l am iubit,
 „Și el pentru dânsa m'a desprețuit.
 „Într'ună di, vai, négră și fatală di!
 „Flórea vieței mele ea 'mă vesteđi.
 „Tótă fericirea ce-o gustasem eu,
 „Tótă desmădarea sufletului meu,
 „Vise semădate cu grădină de floră,
 „Că smăltat cu stele și mândrit cu soră,
 „Viața, viitorul, tóte 'ntr'un cuvânt,
 „Ađi le ved eu mórtă ca într'un mormânt,
 „Ș'am rămas în lume singură să port
 „Dorul astor perderi într'un suflet mort.
 „Dacă vre uă dată ai iubit și tu,
 „Și dac'a trădării brumă strebătu
 „Mai târđiú grădina unde așteptai
 „A vedé înflorită flórea ce sperai
 „Să cunună cu dânsa anii tói cei jună,
 „N'ai simțit atuncea setea să-ți resbună?“
 — „Printr'aceste valuri încă n'am trecut
 „Ca să pot cunósce ce aș fi făcut,
 „Dar și când vr'ună dată m'ar desprețui

„Aș fugi de dânsa, dar n'aș mai trăi;
 „Nici uă dată însă nu aș fi vërsat
 „Sângele femeii ce m'ar fi trădat.”
 — „Vorbe mari in gura chiar și celor mici,
 „Să te vëd la faptă ca să cređ ce ȑici.
 „Étă uă Romană înaintea ta,
 „Sclavule, resbună-ȑ făr'a pregeta!
 „Noi pe fraȑii ȑ am ucis pe toȑi,
 „Și când m'aȑ la mână, să-mȑ cruȑi viaȑa poȑi!
 „Dar ȑie frică pôte.” — „Tu vreȑ dar să morȑ.
 „Viȑ în faȑa morȑii și nu te 'nfiorȑ?”
 — „Sint nefericită!” — „Căȑi nefericiȑi
 „Vieȑuesc în lume făr'a fi iubiȑi!
 „Căci nu è 'ndoială c'asta te-a făcut
 „Să'mȑ cerseȑi tu mórtea 'ntr'acest minut.”
 — „Sunt uă criminală!” — „Și dintr'ênșii mulȑi
 „ȑin la viaȑă încă!” — „Dar ia vin s'ascuȑi!”
 — „Ce s'ascuȑ? un gemet trist și ascuȑit,
 „Ca d'un om ce móre singur, părăsit...”
 — „E acea care am ucis'o eȑ,
 „Se muncesce Andrada” — „Minȑi!” — „pe capul meȑ
 „Jur că este dânsa! Dacă nu mă creȑi,
 „Ea nu è departe, vino să o veȑi.”
 Când se depărtară dincolo d'ast loc,
 Ochȑ lor d'uă-dată fur' atrașȑ d'un foc:
 După ospetarea celor șapte inșȑ,
 Rămȑind uă parte din tăciunȑ aprinșȑ,
 Focul se 'ncinsese lesne în păduri,

Căci nu è pădure fără uscături
 Mai ales că vântul, ce bătea turbat,
 Focului putere și mai mare-a dat.
 El s'aprinse dară și se încingea,
 Limbelele de flacări arborii lingea,
 Mii schinte în aer sboră părăind,
 Cad pe câte-un arbor, ș'unde cad s'aprind.
 La lumina astor flăcări el vede
 Un cadavru june și recunosc
 Că era Andrada, ca un crin uscat,
 El zăcea pe erbă trist și sângerat.
 „Ce-ai făcut!“ întreabă Oroval turbând
 Pe ucigătoarea astui ânger blând.
 — „Etă și amantu-mi omorît de ea,
 „Și cu dânsul totă fericirea mea!
 „Și el zace colo neînsuflețit
 „D'al Andradei tale sângeros cuțit!“
 — „Fiară fără suflet, fără de simțiri,
 „Buhă cobitoare de nefericiri,
 „Pei!“ — „Ba nu m'oiu duce, de m'ai fugări,
 „Pene nu te-oiu face a mă omori.“
 — „Nu è nici uă mörte, nu è nici un chin
 „Ca al remușcării nesecat venin.
 „Mergi, țearasce 'n lume corpul tău zdrobit,
 „Singură, pustiă de cel ce-ai iubit.
 „Facă-ți deii parte de urgia lor,
 „Și a lumii ură s'aibă judecător!“
 — „Ura și urgia cadă p'amândoi!

„Ură pentru ură fiă între noi!...
 „Dar, ce veđ! nu ı mórta; é't'o c'a deschis
 „Ochiı sē te-vađă ca 'ntr'un dulce vis.
 „Bucură-te-uă clipă, că 'ntr'al vostru raiū:
 „Bucuria vóstră nu v'avé mult traiū!“
 Dice și se duse c'un turbat avént,
 Cum se duce fulgul imbrâncit de vént.

.
 „Scumpa mea Andrada, ȑice Oroval,
 „Al iubiriı mele dulce ideal,
 „În-deșert te sperii, în-deșert te temi,
 „E ușóră rana pentru care gemi.
 „Când amoru-ți ride, é pēcat sē mori,
 „Viitoru-ți este încă plin de flori.
 „Oh! nu, nu, Andrada, tu nu vei muri,
 „Mórtea ta nici cerul n'o va suferi;
 „Vom puté fi astă-ȑi érá fericiți,
 „Viața este dulce pentru cei iubiți.
 „Ţra vru uă pradă, énsē braȑiul seū
 „Fu nendemânatic după cum veđ eū.“
 Un lung ris cu hohot batjocoritor
 S'auđi atuncia imprejurul lor;
 Planta c'ua torȑă numai foc și fum.
 Trase-un cerc de flacări și striga acum:
 „Mórte-vē ȑic voé! și eū am sē mor
 „Prad' aecstor flacări cari ne'mpresor!
 „Nu ı nimic în ceruri, nici aicea jos
 „Care sē vē scape d'ast deștin feros.

„N' ai vrut să tai firul vieții ce ți o dam
 „Ca odor l'ast bine care ți l' ceream,
 „Nu ai vrut, ei bine, pentru ast refus,
 „Etă că acuma mărtea v'am adus!“
 „Ochii ei Andrada-și îndreptă atunci
 „Și privea la dânsa în cumplite munci.
 Plauta și retrase părul din apoi
 Și 'nveli cu dânsul umeri ei goi.
 Ea era frumoasă, părul ei buclat,
 Negru cum e corbul, lung și undulat,
 Ochii ei cei negri, doi cărbuni nestinși,
 Când duioși și lăncezi și când ear aprinși,
 Fruntea cam îngustă, nasul achilin,
 Dilatat d'al urei nempăcat venin,
 Genele ei dese, cu sprincene mari,
 Dinții, două șire de mărgăritari,
 Între două buze ca 'ntre doi bujori,
 Mândră cum stă mândru crinul între flori...
 Oroval și incrunță ochii către ea,—
 Și 'n pădurea totă focul se 'ntindea—
 Numai într'ua parte măi era un loc
 Care rămăsese neatins de foc...
 „Vin, Andrada“, dise, „etă brațul meu,
 „Vino, nu te teme, sint cu tine eu;
 „Focul e departe, și pîn'a sosi,
 „Vom pute d'aicea teferi a eși,
 — „In-deșert vă faceți aste năluciri,
 „Numai eu am firul tainicei eșiri.“

— „Fiară!“ vru să dică tristul Oroval,
 Când vedu aprópe terminul fatal,
 Dar **de** foc ei fură toți impresurați
 Și 'ntr'un val **de** flacări fură 'nfășurați,
 Astfel dispărură ultimii remași
 Cu Sarmisgetusa și ai ei fruntași.
 Mai remase încă Dochia 'n Pion
 Unde și aședase legendarul tron,
 Dochia 'mpreună cu cei șapte frați
 Ce erau cu viața către ea legați.
 Ei și aduc aminte sorta țerei lor
 Și 'ntr'un singur cuget, într'un singur dor
 Nóptea scaldă în lacrimi văile adânci,
 Și când vine ziua, se prefac în stânci.

FINE.

